F7 5047

MARX KÁROLY
KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM
Központi Könyvtára
Telefon: 176–827 Telex. 224186 mkke h.

tor/L.M.

KÖZGAZDÁSZ

A MARX KÁROLY KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM LAPJA

XXXII. ÉVFOLYAM, 8. SZÁM ÁRA: 4 FORINT 1989. ÁPRILIS 20.

Csökkent a magyar diplomák értéke

Országos Egyetemi Fórum

Az ELTE dísztermében plenáris üléssel kezdődött az Országos Egyetemi Fórum április 5-én. *Fülöp József*, a rektori konferencia leköszönő elnöke bevezetőjében az egyetemek és a felsőoktatás helyzetéről beszélt. Elmondta, hogy a felszabadulás utáni új társadalmi rend kialakítása során fokozatosan *megszűnt az egyetemek autonómiája* és egyre inkább *ideológiai kötöttségek akadályozták az „előítéletek nélküli értelmiségi képzést"*. A mai helyzetet az ELTE rektora meglehetősen rossznak értékelte, kijelentve, hogy *az oktatók bérezése nevetségesen alacsony*, a hallgatók hangulatát pedig az oktatásban található kötöttségek és az egyre romló feltételek teszik feszültté. Leszögezte, hogy az autonómia biztosításához *szükség van egy egyetemi törvény megalkotására*, mely kiterne a működés minden területére. Hozzátette azonban, hogy az autonómia szükséges, de nem elégséges feltétele az egyetemek működésének, hiszen *a hazai gazdasági körülmények között elengedhetetlen ehhez a költségvetés támogatása*. Fülöp József hangoztatta azon véleményét is, mely szerint *az egyetemi demokrácia nem sértheti a minőség védelmét*. A sajtó tevékenységével kapcsolatban elhangzott, hogy a rektori konferencia üléseiről, határozatairól „igen vérszegényen" tudósított. Az egyetemi fórum célja kell hogy legyen többek között a széles nyilvánosság tájékoztatása a felsőoktatás helyzetéről — mondta végezetül az ELTE rektora.

A Fórum munkáját *szekciókra osztva végezte*. A szervezők *négy szekciót hoztak létre*. Az elsőbe a tudományegyetemeket, a másodikba a műszaki, a harmadikba az orvosi és a negyedikbe az agráregyetemeket sorolták. A plenáris ülés hozzászólásokkal folytatódott. A tudományegyetemek nevében — ahova minket is soroltak — *Csákány Béla*, a JATE rektora tartotta meg referátumát. Többek között beszélt arról, hogy *az egyetemek működése* mindenhol a világon *kihat a jövőbeni folyamatokra*, ezért a politikai rendszerek természetszerűleg befolyást igyekeznek gyakorolni rájuk. De tapasztalat, hogy *csak akkor életképesek ezen intézmények, ha a „tudós tanárok" saját belátásuk szerint külső behatástól függetlenül végezhetik oktató tevékenységüket*. Hazánkban a mai struktúra a 40 éve átvett modell alapján működik. *Ez a rendszer nem biztosít tekintélyt a társadalom részéről, a felsőoktatás helyzete bizonyos tekintetben ma rosszabb, mint a felszabadulás előtt volt és ez az Európától való teljes leszakadást is eredményezi.* Csákány Béla szerint ezt bizonyítja az a tény is, mely szerint nemzetközi összehasonlításban *a magyar*

(Folytatás a 2. oldalon.)

Figyelem! Figyelem! Figyelem!

Általános hallgatói választások

Az egyetemi tanács hallgatói képviselőinek mandátuma áprilisban lejár. Az új képviselők megválasztása április 24. és 28. között lesz lebonyolítva, valószínűleg a már ismert számítógépes rendszerrel. Ismerkedj meg a jelöltekkel (paravánok!) és gyere, add le voksodat! Mindenkit várunk!

Hallgatói tagozat

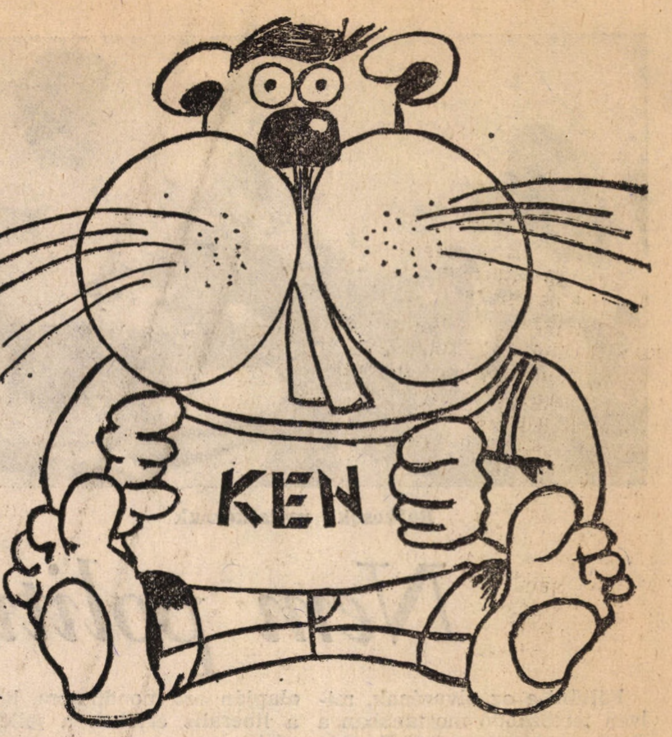

XVI. KEN 1989.

Lapzártakor az Ütőképes Csoport gőzerővel dolgozik az idei KEN programjainak, versenyeinek előkészítésén. Mint azt már mindenki tudja, az idei programsorozat

április 20-tól 23-ig

tart majd, de már ezeket a napokat megelőzően, az egész héten is gazdag programkínálatból válogathatnak az érdeklődők. A tervek szerint a következőképpen alakulnak majd a látni- és tennivalók:

Április 18., kedd: este Tarkaréten a Rajk szervezésében:

Kötél a Niagara felett,

a Lengyel Kultúra Háza színjátszó csoportjának előadása.

Április 19., szerda: az első emeleti zsibongóban **a**

Tőzsde

megnyitása. A jelöltek neveire kibocsátott részvényeket csak ezen a napon lehet névértéken megvásárolni; este a Széchenyi István Szakkollégium szervezésében:

Mrozek: Rendőrség

(amatőr színházi előadás).

Április 20., csütörtök: kora délután az aulában

a XVI. KEN ünnepélyes megnyitója.

A KEN új programja a jelöltek bevonulásával, bemutatkozásával, eskütételével, látványos programokkal; este ugyanott

táncház;

este Leó szervezésében

RUMba-est;

a Csitiri's meglepetéseként KENtin.

Április 21., péntek: a délelőtti szünetekben és délben 2 óráig a

jelöltek korteshadjáratai;

este KDC, ahol a meghívott vendégek a rektorjelöltek lesznek; természetesen

KENtin a Csitiri's-től.

Április 22., szombat: délelőtt

sportnap

az MTK-VM Hungária körúti sporttelepén. A megszokott és még szokatlan sportágak versenyeire a helyszínen is lehet nevezni a jelöltek csapatain kívül is; este

Dunaparty Club a KEN jegyében.

Április 23., vasárnap: délelőtt 10-től késő estig az aulában

KEN-nagyvetélkedő

a diákrektori címért. Az idén a csapatokat próbára tevő feladatok mellett, (előzetes és helyszíni feladatok KEN MIT TUD) a közönség is bekapcsolódhat a feladatok megoldásába. A vetélkedő végén az

új Egyetemi Tanács megalakulása, majd koncert.

Minden részt vevő csapatnak aktív résztvevőnek és nézőnek kellemes szórakozást és jó versenyzést kíván

az Ütőképes Csoport

Ui.: Eddigi diákrektoraink: 1977 Némethi Gábor; 1978 Urbán Ferenc; 1979 Pápai Béla; 1980 Columbus; 1982, TAP; 1983 Géza; 1984 V Petya; 1985 KEN-EDDY; 1986 Zolly Joker; 1987 Hernyó; 1988 Wayne Chontock; 1989?

„A vízügyi lobby költséges hobby"

A nagymarosi vízi erőműnél tüntetést szerveztek a környezetvédők április 3-án

Keddre

tiltakozó akciót szervezett

a Széchenyi István Szakkollégium, a Rajk László Szakkollégium és a Fidesz közgazdász csoport

Maróthy László környezetvédelmi és vízgazdálkodási miniszter látogatása alkalmából.

Már a miniszter megérkezése előtt megkezdődött az aláírásgyűjtés (és egész nap folytatódott), amely

önkéntes jelentkezőket toborzott

a vízlépcső építésének esetleges leállítása után

helyreállítási munkára.

A megérkező Maróthy urat

szendvicsemberek fogadták:

„Ha megépül a gát, ehetünk algát!" „Duna, Tisza gátja drága, jól jár ezzel Bécs és Prága, vagy még ők sem!" „A vízügyi lobby költséges hobby!" „A víz és energia országa leszünk!" „Csak az uszonyainkat veszthetjük!" „Maróthy úr! Kérjük mondjon le!" „Vízlépcsőd" „Pfuj".

A miniszter bebizonyította, hogy vérbeli politikus, köszönés után „a nép közé vegyült", nemsokára eljutottunk a tegezésig. Ő tegezett minket. Gorbacsovi közvetlenséggel vitatkozott az utca emberével. Megsemmisítő magabiztossággal próbált meggyőzni két idős nénit, hogy nem az ő nyugdíjukból épül meg a BNV. Kár, hogy a néniket nem sikerült meghatnia. Nemcsak mi lepődtünk meg az egyik

nyugdíjas hölgy

szakmai tájékozottságán, de még a miniszter sem reagált, amikor

a Duna öntisztulásáról és a talajvízről beszélt. Hangos taps kísérte a távozó két nénit.

Ugyancsak nem tudott (vagy nem akart) az egyetemisták szakmai és személyes támadásaira érdemben válaszolni. A

későbbiekben kétségbevonta mind a mi, mind a nénik kompetenciáját a vízlépcső létjogosultságának eldöntésében.

„Hiszen erről már döntés született és ez csak játék a demokráciával." A miniszter úr rögtönzött előadást hallgatott a demokrácia alapszabályairól, mely szerint

egy döntés akkor méltányos, ha azok hozzák, akik a döntés kockázatát és terheit viselik.

Ellenkező esetben méltánytalan döntésről beszélünk.

A kisebbség a döntés után is fenntarthatja a véleményét,

s elemi jogán újra meg újra kérheti a probléma újratárgyalását, főleg, ha az a döntés előtte antidemokratikus volt. Itt villámgyorsan új témára tért Maróthy úr.

Ekkor merült fel

a dél-alföldi arzénes kutak problémája,

s az, hogy még a hivatalosan elismert ráfordításigény szerint is a vízlépcső kétneti költségéből fel lehetne építeni a tisztítóberendezéseket. Megnyugtatásul megtudhattuk:

„Én kiskoromban még ennél is arzénesebb vizet ittam."

Látva a miniszter döbbent arcát, amikor az újságokat idézve

napi 10 milliós kiadásról beszéltünk,

felmerült a gyanú, hogy nem tudja, mi a legfrissebb „hivatalos álláspont". Ha emlékszünk rá, a tavaly tavaszi döntés őszre halasztásának hivatalos indoka — miközben gőzerővel folyt az építkezés — az volt, hogy addig elkészítik a pontos költségkimutatásokat. Az őszi ülésszakon el is hangzottak

a halálpontos kalkulációk, amikről most megtudhattuk, hogy a miniszter sem tartja (tartotta) mérvadónak. Saját bevallása szerint most várja az Igazit.

Az egyetem vezetői többször is kísérletet tettek, hogy a mind nagyobbá váló gyűrűből kivigyék a minisztert. Ő azonban jól érezhette magát és

helyzetét ahhoz a Széchenyihez hasonlította, akit „hasonló meg nem értés" fogadott a Lánchíd építése kapcsán.

Ha szegény Széchenyi tudta volna, hogy egy évszázaddal később ennél az antidemokratikus és hibás döntésnél az ő nevével fognak takarózni... A miniszter úrnak köszönhetően „laza, családias" hangulatban érezhettük magunkat, mondatait rendre „Barátocskám... Öcsém... Öregem" megszólítással kezdte. Ez adott alkalmat Petyának, hogy megkérdezze: „Miniszter úr, ha már így magunk között vagyunk, mondja már meg, minek ez a vízlépcső?"

A vízlépcső hármas hasznosítása dogmájának újabb interpretációja általános derültségbe fulladt. A személyes kérdés után a személyes felelősség

került szóba. Miért tájékoztatta a múlt októberi szavazás előtt a képviselőket úgy, hogy az ellenzők csak „egy hangos kisebbség", amikor már saját bevallása szerint is ismerte a Közvéleménykutató Intézet felmérésének éppen az ellenkezőjét bizonyító eredményét? Vállalja ezért a felelősséget? „Mit kukakoskodsz, Barátocskám?" vetette ellen a miniszter, és a megismételt kérdésre így válaszolt: „Vállalom..." És?

A beszélgetés résztvevői

Veszélyben a TDK-konferencia?

Két héttel az egyetemi TDK-konferencia előtt még mindig nem érkezett meg egy-két dolgozat a hallgatói tudományos tanács irodájába. Pedig ez az időpont már a bírálatok leadásának határidején is túl volt. A TDK-dolgozatok és bírálatok rendszeres késése évről évre veszélyezteti a konferencia megrendezését.

— Mit tehet az egyetemi tudományos diákkör — kérdeztük Dobos Imrét, a vállalatgazdaságtan tanszék munkatársát, TDK-titkárt?

— Attól tartok, hogy nem sokat. A TDK-iroda az évek során tulajdonképpen egyre rugalmasabb keretek között próbálja megszervezni a konferenciát, de ettől nem rendezettebb a lebonyolítás. A mi feladatunk, hogy a jelentkezési lapok alapján előzetesen szelektáljunk a jelentkezők között, elkészítsük a szekcióbeosztást, illetve hogy elvégezzünk bizonyos operatív szervezési teendőket, kiadjuk a TDK-konferencia programfüzetét stb. Az ezeken túli feladatokat, a bírálók kijelölését, a szekciómunka szervezését az egyes szekciók tematikájának megfelelő tanszékeken oldják meg, ezekkel kapcsolatban mi csak koordinálunk.

Úgy vélem, legfőbb problémánk a nem megfelelő információáramlás. Például annak ellenére, hogy a Közgazdászban mindent időben közöltünk, még március közepén is sokan érdeklődtek a március eleji, végi határidőkről. Az, hogy hetekkel a végső időpont után még mindig hiányoznak dolgozatok, hogy késnek a bírálatok, engem, mint szervezőt kétségbeejt és ahogy hallom, az évek óta így megy.

— Mi lehet az oka a késéseknek?

— A TDK-zók három típusát tudjuk elkülöníteni. A „magányos farkasokat", akik önszántukból, legfeljebb konzultációs segítséggel dolgoznak, azokat, akik többé-kevésbé kész szakdolgozatukat adják be, és végül a szakkollégiumi keretben, rendezett feltételek mellett, kifejezetten a TDK-írásra (is) készülő diákokat. A késés csak ezt az utóbbi csoportot jellemzi, azokat, akiknek a leginkább tisztában kellene lenniük a feltételekkel. Ők adják az összes jelentkező 30-40 százalékát. Ők általában ősszel megkezdenek egy szemináriumot és ennek anyagát próbálják meg feldolgozni a tavaszi TDK-konferenciára. Úgy tűnik, a március 6-i határidőre egyszerűen nem tudják ezt a munkát befejezni.

Véleményem szerint november végére kellene áttenni a konferenciát, hogy így háromnegyed évet nyerjenek a TDK-zók. Ezt az álláspontot azonban nagyon sokan vitatják, hiszen így esetleg elveszthetjük a szakdolgozatuk alapján TDK-t írók táborát. Ezentúl nagyon valószínű, hogy az így nyert idő nagy részét (a tavaszi vizsgaidőszakot, a nyarat) senki sem fordítaná a dolgozata elkészítésére. Én ezzel együtt nem látok más lehetőséget a szervezetlenség növekedésének megelőzésére.

— Gondolom, nem segíti a munkátokat az évek óta változatlan jutalmazási keret.

— Valóban, négy éve változatlanok az összegek. Az első díjasok 3000, a második díjasok 2400, a harmadik díjasok 1800 forintot kapnak, amihez még hozzájöhet a tanszékek által szponzoroktól stb. szerzett pénz. Ez azonban nem játszik szerepet a szervezési problémák megoldásában. A TDK-írás önkéntes szakmai munka, a velejáró feltételek betartását mindenkinek önmagától kellene megkövetelnie. A határidők betartásához való merev ragaszkodással vagy más fegyelmező eszközzel mi nem akarunk és nem is tudunk élni.

K. S.

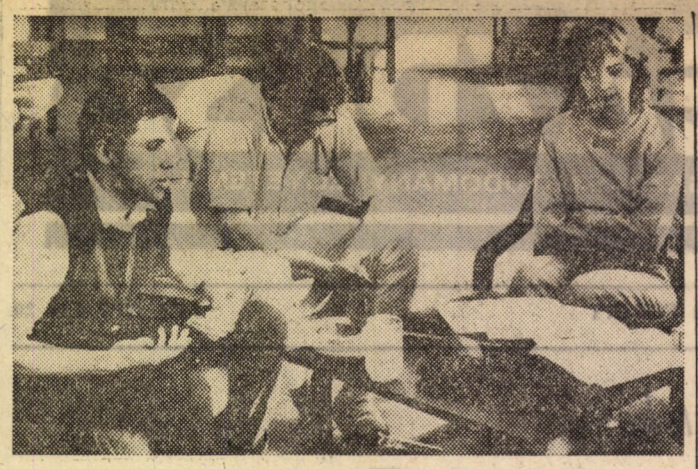

Rajkosok nyilatkoznak

Fotó: Rózsa Gábor

Nem politizál a Rajk?

Föltűnt-e az olvasónak, milyen tartózkodó mostanában a Rajk szakkollégium? Pártok, mozgalmak, lapok, alakulnak, tiltakozik, demonstrál, aláír szinte mindenki, s közben a radikálisan úttörő akcióiról közismert — más nézőpontból: botrányos politikai állásfoglalásairól hírhedt — társaság hallgat.

— A tétovaság csódje ez?

— kérdeztem öt szakkollégistát.

— Nem hiszem — kezdte *Hamecz István* III. éves tervgazdos. Sokkal inkább arról van szó, hogy módosultak a frontvonalak. A kollégiumnak húszéves működése alatt elég határozott politikai állásfoglalásai voltak, nyitottabb volt a külvilágra, mint környezetre, szélesebb bázison alapozta meg a diákok világlátását, mint az egyetem, a nyugati tudományos eredmények előbb beszivárogtak ide, mint a hivatalos oktatásba, sok problémát mi vetettünk föl először nyilvánosan, sok kutatót mi hívtunk meg először, bizonyos fajta hallgatói együttműködést mi kezdeményeztünk. Az utóbbi hónapokban a legkülönfélébb szervezetek alakultak meg, ma már a kollégium csak egy a sok progresszív csoportosulás között. Ezért úgy gondoltuk, hogy — bár Kelet-Európában úgysem lehet eltekinteni attól, hogy mindent áthat a politika — nem kívánunk részt venni az így kialakult politizálásban. Ez a kollégiumi funkció lemorzsolódott, s nem látványosan ugyan, de átadja helyét a szakmai fölkészülés erősödésének.

— Szerintem nemcsak bizonyos funkciók elvesztéséről van szó — mondja *Világi Balázs* II. éves tervgazdos —, hanem komoly új kihívásokról is, amiknek meg kell felelnünk. Régebben például maga az a tény, hogy a Hiánnyal foglalkoztunk elég volt a jó szakmai hírnévhez, ma a minőség nagyon fontos már. Mi itt világosan látjuk a nyugati és a magyarországi közgazdaságtudomány közti szakadékot és úgy gondoljuk, ezt az űrt meg kell próbálnunk betölteni. Szerintem szó sincs arról, amit Zalai Ernő a Jelesek című cikkben fejtegetett a Közgazdászban, hogy ugyanis az egyetemi képzési reform fölöslegessé teszi ezt a szakkollégiumi funkciót.

— *Hogyan alakult ki az az álláspont, hogy — egyszerűen fogalmazva — politizálás helyett tanulni fogtok?*

Hamecz István: Igazán élesen először a szárszói tanácskozás kapcsán került ez szóba. Akkor arról vitatkoztunk, csatlakozzunk-e a Szárszói Fronthoz, azaz politizáljon-e testületileg a kollégium. Úgy döntöttünk, hogy

nem korlátozzuk tagjaink szabadságát

azzal, hogy egy testületi állásfoglaláshoz kérjük a hűségüket. Ez más szavakkal azt jelenti, hogy úgy láttuk: a kollégiumnak, mint szervezeti egységnek nem érdemes ilyen állásfoglalásokat fölvállalni. Ez persze nem jelenti azt, hogy politikai arculatunk megváltozott volna.

— *Azaz milyen?*

Hamecz István: Olvasmányélményeink és az öreg szakkollégisták szocializációja alapján azt mondhatom, hogy a liberális értékek a jellemzőek.

Világi Balázs: Elég nyilvánvaló, hogy ezek a liberális értékek eddig csak egy merőben más eszmerendszer tagadásaként, torz formában fejeződhettek ki. Itt hosszú éveken keresztül a marxizmus volt az élet minden területét magyarázni kívánó ideológia, de azt látni kell, hogy Nyugat-Európában vannak viszonylag koherens ideológiai nézetrendszerek, amik — bár nálunk nem ismertek —

alternatívái lehetnek a marxizmusnak.

Ilyen alternatíva ideológiai megalapozásában a kollégium fontos szellemi háttér lehet, sőt, máris az.

Csutora Mária (IV. agrár): Van itt a kollégiumban egy elmélet arról, hogy a szakmai munka és a politizálás időszaka ciklikusan változik. E szerint — minthogy a tavalyi év a Fidesz megalakításának és az alternatív szervezeteknek az éve volt — idén a szakmáé az elsőbbség, s lehet is ebben valami.

Kata Péter (III. pénzügy): Én úgy fogalmaznék: a kollégiumi pluralizmus nem engedi, hogy egységes politikai állásfoglalásaink legyenek. Ez semmiképpen nem jelenti azt, hogy nem jelenünk meg mint kollégium, ezt bizonyítja, hogy ott voltunk a HT-szervezésnél, az egyetemi kerekasztal létrehozásánál, megszerveztük az erdélyieknek való gyűjtést, s jelentős súllyal vagyunk ott az ifjúsági parlamenteken is. Szerintem is jelentős a lépéselőnyünk az egyetemi oktatáshoz képest, s ezt a távolságot tartósítani is akarjuk. Befeléfordulásunk az én értelmezésemben az erőgyűjtés, az értékrendünk átalakulásának időszaka.

— *Nem arról van inkább szó, hogy a tagadás könnyű és népszerű évei után most már állítani kéne valamit és ez nem megy?*

Hamecz István: Ez azért túlzás. Mi legalább ugyanazon a szinten tudunk állítani, mint bárki más az országban az MSZMP-től a Münnich Ferenc Társaságig.

Kata Péter: Sokszor a fejünkhöz vágják ezt mások is. Én úgy gondolom, hogy az eddigi években a példamutató problémalátás, az egészségtelen fejlődés legbetegebb pontjainak fölmutatása jellemezte a kollégiumot. Ezt nem nevezném egyszerű tagadásnak, sőt, nagyfokú politikai bátorságot is megkövetelt a szakkollégiumtól. Ám semmiképp sem hihetjük azt, hogy most alapvetően mások a viszonyok s minden egycsapásra rózsás lett. A mostani helyzet is törékeny még, bármikor vége szakadhat, s bőven kínál még megmutatható problémákat, legközelebb például a szegénységet tűzzük napirendre.

Világi Balázs: Egyébként a pártok sem tudnak átfogó programokat letenni az asztalra. A Fidesz gazdasági koncepciójának készítésekor be kellett látnunk, hogy komplex reformcsomagot nem tudunk kidolgozni, ez meghaladja erőinket. De alapos fölkészültségünk biztos háttere lehet egy-egy koncepciónak, csoportosulásnak s adott témákban érdemi megnyilatkozásaink lehetnek és érvelő, elemző viszonyulásainknak súlya lehet.

— *Milyen egyéni életstratégiákkal csatlakoznak a kollégisták ehhez a politikamentes közösségi álláspontho*z?

Nagy Péter: A mostani IV—V. éves pestieknél volt érezhető először a kimagasló szakmai munka forszírozása akár a politizálás, a közösségi élet rovására is. Az ő álláspontjuk az, hogy az értelmiségnek végre nem nyavalyognia, hanem tanulnia kell — ez az egyik markáns irányzat. Ebben nyilván szerepe van annak is, hogy kapcsolatok teremtődtek külföldi egyetemekkel, azaz elérhetővé vált a nyugati továbbtanulás.

Egyébként a nagy közös mozgalmak és az autonóm egyént hangsúlyozó évek után individuumok hálózataként keressük az új egyensúlyt. Régebben a kollégium volt az egyetlen hely az egyetemen, ahol történt valami, de a városban sem volt túl sok párja. Ma már komolytalan arról álmodozni, hogy Budapestet megrengető dolgokat csinálunk itt, sőt, ennek van olyan hatása is, hogy a „na ezt mi együtt csináltuk" érzése kihunyóban van, ám ettől még a közösség, mint alapérték megmarad.

Kata Péter: A többség rendben végzi a dolgát. Vannak aztán köztünk is, akik a kellemes életet részesítik előnyben mozival, csocsóval, fesztelenséggel. A fő áram szerintem az, amelyben az egyén igyekszik egy-egy témában mind mélyebbre ásni, minél többet megtudni, közben még nyelvet is tanul és építi a kapcsolatait a későbbi boldogulás érdekében.

Nagy Péter: A hagyományos mikro-makro közgazdaságtani irány mellett erős a szociológiai érdeklődés, faluszociológiai esettanulmányok születnek, folytatódik a gazdaságtörténeti kurzus s él a pénzügyes vonal is.

Világi Balázs: Új irányzatokat is ki lehet tapintani, ilyen például a matematika erőltetése és a kortárs angolszász politológiában való elmélyülés.

— *Szakmai és politikai súlya egyaránt lesz annak a lépéseteknek is, amiről most hallani. Azt beszélik, önálló tanárkart szerződtettek s*

elsőként Kis Jánossal tárgyaltok.

Nagy Péter: (senior, vállalatgazdasági tanszék): Kevés komoly ember hajlandó ma már társadalmi munkában, altruista alapon dolgozni. Ha valóban kiemelkedő felkészülést akarunk biztosítani, akkor ezt a mostani végzősök, pályakezdők, seniorok helyett komoly szakmai tanácsra, tekintélyes szakemberekre kell bízni. A tanári gárda kialakításáról most folynak a tárgyalások, egyik-másik oktatónkat éppúgy szeretnénk megnyerni, mint független kutatókat, de neveket most még nem volna szerencsés mondani.

— *Mi más várható még ezenkívül a kollégiumtól?*

Kata Péter: Feladatunk, hogy megtartsuk a sokszínűséget, hogy tagjainkat könnyedén az egyetemi ágra segítsük, hogy minél többet megtaláljunk a Tarkaréten kallódó elsősök közül, és így tovább.

Világi Balázs: A napi politikában biztosan nem fogunk részt venni, néptribun van már elég.

M. G.

Párttitkári fórum Tatán

Mint már előzetesen hírt adtunk róla, a felsőoktatás MSZMP szervezeteinek titkári találkozójára került sor Tatán április 2-án. A tanácskozáson megvitatták és elfogadták az egyetemek és főiskolák MSZMP szervezeteinek együttműködési elképzeléseit, a felsőoktatási MSZMP-titkári fórum megalakulását. Egyetértettek a regionális és ágazati szinten szerveződő együttműködési formákban. Szorgalmazták a vidéki egyetemek és főiskolák pártszervezeteinek, valamint a helyi városi, megyei szervezetek jobb együttműködését, javasolták, hogy a fővárosi egyetemek és főiskolák a budapesti pártbizottsággal közösen szervezzék meg a párttag oktatók tanácskozását, továbbá megerősítették annak igényét, hogy a párttitkárok fóruma legyen rendszeres.

A tatai tanácskozás megállapodott abban, hogy a jövőben összehangoltan kell kezelni a felsőoktatással kapcsolatos elképzeléseket és ebben közös álláspontot kell kialakítani. Kifejezetten egyetértettek az Országos Egyetemi Fórum elé terjesztett rektori konferencia javaslataival, az egyetemi oktatás fejlesztésével és az aktuális kérdések felvetésével, így az autonómiával, a pénzügyi helyzettel, a felvételi rendszerrel, a képzéskorszerűsítéssel, a tudományos kutatási együttműködés szervezésével, a tudományos munka finanszírozásával.

A párttitkári fórum azzal a kéréssel fordult az Országos Egyetemi Fórumhoz, hogy kezdeményezze az egyetemi rektori konferenciához hasonlóan a főiskolák főigazgatóinak fórumát. Ezen a fórumon fogalmazzák meg a főiskolák fejlesztési elképzeléseit és e két fórum — az egyetemi és a főiskolai — javaslata képezze a felsőoktatás fejlesztésének kormányzati anyagát. Ezt az anyagot érdemi megvitatásra kell ajánlani megtárgyalásra — amennyiben létrejön — az országos egyetemi és főiskolai fórumnak, amennyiben nem jön létre, úgy a két fórum külön-külön vitassa meg. A párttitkárok fóruma három párttitkárt bízott meg azzal, hogy az OEF-en ezt terjesszék elő és kérjék támogatásukat az elképzeléshez.

A párttitkári fórumra beterjesztett állásfoglalástervezet — melyet előző lapszámunkban, mint határozatot ismertettünk a fogalmazásban nem emelkedett határozattá.

A határozattervezet szellemével ugyan egyetértettek, de a megfogalmazásban változtatni kívántak, azonban a szövegszerkesztés időigénye miatt erre nem kerülhetett sor. E fórumon egyetértettek a határozattervezetnek azzal a részével, amely kimondja, hogy elengedhetetlen a felsőoktatás helyzetének, működésének és irányításának újbóli áttekintése. Azzal is egyetértettek, hogy a tárca kormányzati munkája is fejlesztésre szorul, azonban megállapították, a felsőoktatás állami irányításában nem is annyira a Művelődési Minisztériummal, mint inkább azzal van baj, hogy a felsőoktatás nem kap kellő súlyt, az összkormányzaton belül. Nincs a művelődési tárcának megfelelő képviselete az Országgyűlésen és a kormányon belül is kisebbségben van. Miután így nincs beleszólása az ügyekbe, ezért nem tudja keresztülvinni elképzeléseit sem, noha mindemellett nem mentes a tárca a belső tehetetlenségtől sem — állapították meg.

A további tanácskozásokon kerül sor egy-egy részletben konkrét állásfoglalásra.

H. E.

Pályázat

„A Magyar Rádió külföldi adások főszerkesztőségének központi szerkesztősége olyan jogi vagy közgazdasági diplomával rendelkező vagy végzős fiatalt keres újságíró-gyakornoki munkára, aki érdeklődik a politikai újságírás iránt, és legalább egy idegen nyelvet beszél.

Részletes felvilágosítást ad dr. Kulcsár Péter szerkesztőségvezető-helyettes a 387-503-as telefonszámon.

A jelentkezéseket — részletes önéletrajzzal — a Magyar Rádió személyzeti és oktatási osztályára kell beküldeni.

(Magyar Rádió Budapest 1800.) április 30-ig.

Országos Egyetemi Fórum

(Folytatás az 1 oldalról)

diplomák értéke a hatvanas évek óta csökken. A bajok megoldására javasolt intézkedések között szerepel: *a szétaggoltság megszüntetése* — ne különböző minisztériumokhoz tartozzanak az egyetemek; ne legyenek egymástól függetlenül működő különböző karok és főiskolák, melyeknek ugyanazon feladata például a tanárképzés.

— *Az egyetemeket az alapkutatások gazdáivá kell tenni.*

— *A tudományos minősítés jogát* — az Akadémia felügyelete mellett — *meg kell adni az egyetemeknek.*

— *Egyetemi törvényt kell alkotni,* mely szabályozza az egyetemek jogállását, működését is. Ezen pont alátámasztására elmondta az előadó, hogy míg Európában sok ország alkotmánya is foglalkozik az egyetemmel, addig *nálunk ugyanaz az oktatási törvény tárgyalja az óvodák és egyetemek kérdéseit.*

Az egyetemekre való bejutás reformja is szükséges, hiszen a mai gyakorlat szerint *mesterségesen megszabott keretszámok sem mennyiségileg, sem minőségileg nem elégítik ki a társadalom igényeit.* A reformok során érvényesítendő a többirányú bekerülés lehetőségének biztosítása. Magasabb érettségi követelmény esetén a jeles rendűek *automatikus bejutása* mellett *meg kell oldani a tehetségkutatás alapján történő kiválasztás* és felvétel jogát is. Az esti-levelező képzésre való bekerülés minden követelménye — még a nyelvi is — meg kell egyezzen a nappalis szintekkel.

— Valóban *ösztönző ösztöndíjrendszer* létrehozása mellett *a szociális segélyeknek ki kell kerülniük az egyetemek hatásköréből* és részévé kell válniuk egy általános szociálpolitikának — zárta gondolatait Csákány Béla.

Délután *szekcióülésekkel folytatódott* a Fórum. A mi szekciónk *vezetője Ormos Mária* volt. Az elhangzott hozzászólások jól elhatárolhatóan két típust testesítettek meg. Az egyik elismerőleg szólt a rektorokról és az általuk végzett munkáról, a Fórumot nagyszerűnek tartotta és a hallgatók felé tett néhány megjegyzést. Ezen csoport felszólalásainak fő problémája a tudományos címek és fokozatok odaítélésének kérdése volt. Szerencsére a hozzászólók másik része felelősen gondolkodva, érdemben vizsgálta a felsőoktatás helyzetét és az e helyzet megváltoztatására eddig tett lépéseket. Ebből a körből hangzottak el *kritikus hozzászólások a rektori konferencia és az Egyetemi Fórum viszonyáról,* mely a mai formában — *évente egyszer ülésezve* —, a konferencia által javasolt kérdéseket tárgyalva és a *döntések végrehajtását a rektorokra bízva — nem más, mint pusztán a rektori konferencia legitimálásának eszköze.* Míg az előző körhöz tartozó *egyik felszólaló arról beszélt, hogy a hallgatókra nem lehet semmiben számítani,* bár ő mindig egyezteti a különböző kérdéseket a KISZ-titkárral (sic!) és *még található néhány „jóravaló gyerek" is közöttünk,* addig *a másik kör* felszólalásai között utalás történt arra, hogy *a hallgatókkal való közreműködés nélkül nem képzelhető el hatékony fellépés helyzetünk javítása érdekében.*

Az egyetemünkön este adott kitűnő fogadás után — ahol megjelent *Csehák Judit* és *Czibere Tibor* is — a Fórum *másnap ismét plenáris ülésen folytatta munkáját.* Először *Pozsgay Imre* előadása hangzott el *aktuális politikai kérdésekről.* Az államminiszter a Fórumon ismertette nézeteit *a politikai és gazdasági válságról* és ezek kezelésének lehetséges módjáról. Elmondta, hogy *„a lakosság hangulata túlterhelt és a kormány is tesz azért, hogy ez még tovább fokozódjék".* Még ma sem valósul meg az állampolgár önállósága, *az elit nagymértékű aktivitása mellett a tömeg passzivitása és indulatainak felgyülemlése figyelhető meg.* A társadalom szünetelteti a hatalommal való együttműködését. A legitimáció hiánya miatt *ma inkább engedményt, mint társadalmi megegyezést várnak az emberek* — mondta az államminiszter, és példával is igazolta ezen állítását. Hiszen a valóban demokratikusnak tekinthető Svájcban nem létezik alternatív katonai szolgálat, míg nálunk ennek bevezetésére igen nagy a társadalmi igény. Persze nem árt megjegyezni, hogy ez a példa kissé sántít, hiszen egy stabil önbecsüléssel és identitástudattal rendelkező nép nyilván hajlandó áldozni is függetlenségének megőrzése érdekében, nem is beszélve a két hadseregen belül mutatkozó bánásmódbeli különbségekről. *A gazdaságban a piac, a politikában a pluralizmus bevezetése annak ellenére is szükséges, hogy ezek az intézmények sem működnek hibátlanul,* de mindenképpen hatékonyabbak, mint a nálunk „működő" bürokratikusan koordinált termelés és a monopolisztikus politika intézményei. Végezetül Pozsgay kijelentette, hogy véleménye szerint *az egyetemek aktív részvétele nélkül nincs békés politikai átmenet.*

Az előadást követő plenáris ülést *Somogyi Endre,* a SOTE rektora vezette. Először *a szekcióvezetők foglalták összse az előző nap eseményeit. Érdemi változtatási javaslatok a határozattervezettel kapcsolatban csak a tudományegyetemek szekciójában merültek fel.* Ezután került terítékre a javaslatok tükrében kissé *módosított állásfoglalástervezet.* Heves, bár kissé *parttalan vita* bontakozott ki az anyag szinte minden betűjéről, vesszőjéről. Ez az aprólékosság, valamint a levezetés kissé nehézkes volta miatt *másfél órás „csata" után fogalmazódott meg az a javaslat, hogy csak az állásfoglalás elveiről szavazzunk.* Az elfogadott alapelvek, valamint a kiegészítő javaslatok tükrében *a rektori konferencia alkossa meg a végleges állásfoglalást.* Ez a javaslat többséget kapott.

Utolsó napirendi pontként a rektori konferencia új elnökének megválasztására került sor. Nyílt szavazással, „hiszen nincs titkolnivalónk egymás előtt". A következő egy évben *Kovács Ferenc,* a miskolci Nehézipari Egyetem rektora vezeti a testületet.

K. J.

A Monarchia vége?

Töprengések temetés után

Valóban pontosan 1989. április elsején fejezte volna be földi pályafutását a Monarchia? — ahogy azt többen is feltételezték *Zita* királyné temetése kapcsán. Ha igazak *Jászi Oszkár* tézisei a Monarchia centripetális erőiről, akkor az utolsó osztrák császárné és magyar királyné — aki férjével ellentétben

soha nem mondott le címeiről

— *temetése valóban záróköve lehet egy európai államképződmény történetének.* Hiába címezte tehát most egy vatikáni kondoleáló levél *Ottót* őfelségének, ha az *„utolsó magyar király elsőszülött fia"* (hogy őt magát idézzük a Makarenko utcai tumultuózus estről) *már nem lehetne koronás fője a dinasztiának.* Közismert okok folytán *a katolikus egyház súlya sem tekinthető már a réginek az utódállamokban,* bár pozícióinak szekularizálása az „utódlás" előtt elkezdődött. *Az arisztokrácia is eljátszotta történelmi szerepét,* és nemcsak a kelet-európai földreformok miatt. Hiába láthattuk színpompás csoportjukat a temetésen díszmagyarban, ha a magyarországi „felsőház" visszaállításakor már senki sem gondol rájuk. Az egykor nemzetekfeletti tisztikar is kimúlt a világháborúk vérzivataraiban, s a temetési díszmenet festői tarkaságú egyenruhásainak időnként súgni kellett, hogy egy-egy vezényszónál

hová tegyék a kardjukat.

A Bach-huszárok utódait is csak a bécsi névtáblák és telefonkönyvek őrzik. *A szabadkereskedelem végét meg mi sem jelzi jobban,* mint az, hogy a keleti blokkból egyedül liberalizáló *Magyarország honpolgárainak távolmaradását leginkább a Mariahilfer strasse-i „magyar üzletek" eladói panaszolták,* pedig a hónap első szombatja lévén egész napos nyitva tartásra rendezkedtek (volna) be. Honfitársaink benzinjüket és leértékelés után drágábban szerzett schillingjeiket a felszabadulásünnep — utoljára vámkedvezményes — nagy importhullámára tartogatták. A haza becsületére legyen mondva, *hárman is összefutottunk véletlenül,* különböző évjáratú, Debrecenben végzett történészek (egyikőnk családapa, másikunk főcserkészi, harmadikunk levéltárbúvárkodói minőségben), hogy megszemléljük a Residenzstadt nagy látványosságát (no meg a boltokat). A szocializmusról még nem is szóltam a hajdani összetartó erők között, de hogy miért, ez ügyben talán nem kell olyan hosszasan magyarázkodnom: *az osztrák szociális kapitalizmus és a magyar kapitális szocializmus még szójátékként sem állja ki az összehasonlítás (nemhogy az összetartozás!) próbáját.* Pedig a kapitalizmus (és kifordított szekfűi állításként a zsidóság) Jászi-tézisei között még fontos helyet foglalt el.

Az Osztrák—Magyar Monarchia *emlékei mégis szembetűnően beépültek az utódállamok történelmi jelen idejébe is* (praesens perfectum?!). *Jól láthatók ezek a nyomok* a bombázásoktól (és újjáépítésektől) megkímélt vasútállomásokon, a lepusztulni hagyott és kívülről renovált nagyvárosi bérházakon, a reneszánsztól a szecesszióig (neo) eklekticizált középületeken. Egyszóval mindazon, *amit ma közkeletű szóval 19. századi infrastruktúrának nevezünk.* Amit nálunk az utóbbi bő négy évtizedben szinte már csak *azért is hagytak tönkremenni, mintha azt gondolták volna: a nulla amortizációs ráta a szocializmusnak nem használ ugyan,*

de legalább a Monarchiának árthat.

De ott van *a Monarchia öröksége etnikailag kevert génjeinkben,* kacsintásainkban és étvágyunkban, vicceinkben, hátsó szándékainkban és elfojtásainkban, fogyó és sorvasztott többnyelvűségünkben, szellemi villanásainkban és slamposságainkban, vagyis mindabban a kulturális hajszálerezetben (megint infrastruktúra!?), amelyet egyetlen totális politikai kurzusnak sem sikerült kiirtania belőlünk. Manapság erről Közép-Európa tragédiájaként, avagy épp *az elrabolt Nyugatként divatos beszélni, pedig Közép-Európa inkább csak a vágyainkban élt és él, mint a múlt iránti nosztalgiánkban, a Nyugatot meg éppen senki sem rabolhatta el tőlünk,* hiszen lényegünkhöz tartozott (és tartozik?), hogy

a Nyugatnak Keletje voltunk.

Metternich kertje végében egyenesen Ázsia kezdődött. Az égtáj-relativizáció, ide-oda mutogatás helyett inkább a Monarchiának azt az „episztéméjét" kellene megfejteni, amely hatvan évvel a felbomlás után is ilyen gondolatokra sarkall. *A monarchiák lejárati ideje más, mint az infrastruktúráké.*

Zita mindehhez ürügy és szimbólum. *A harmincéves kora óta gyászruhát hordó, 97 évet megélt* matrónát mi tagadás, nem lemondani nem hajlandó *hajlíthatatlanságáért* tiszteljük. Boldogtalan sorsú *férje boldoggá avatásáért tett kitartó fáradozásait* is csak emberi dolognak tartjuk. Az összesereglett *nézők sem Zitára voltak igazán kíváncsiak* (nem is láthattak belőle semmit), hanem az élőkre: *a gyászkocsit kísérő családtagokra és fejedelmi vendégekre,* a tiroli vadászokra és történelmi kosztümökbe búvt polgárőrökre, a kardinálisra és a rabbira. *Felhördültek, fojtott ellenérzéssel reagáltak a sárga alapon fekete betűkkel a Habsburgok*

bűneit felsoroló röpcédulázásra.

A temetés körüli éles ellentétek azonban végül is a szertartás hátterében maradtak. A kocsi elhaladtával mindenki lecsukta esernyőjét, s aggodalom csak a sorfallal szembenéző rendőr szemében ült, amellyel a lehetséges merénylőt kémlelte.

Bécs tisztelgett a pármai Bourbon-dinasztia sarjának, osztrák császárnénak és magyar királynénak, akit annak idején a Hofburgban olasz rokonszenve miatt ostoroztak, aki *Madeirán eltemetett férje mellé még most sem kerülhetett,* aki kemény erőfeszítéssel *Spanyolországon, Belgiumon, Franciaországon keresztül vándorolva nevelte fel gyermekeit,* hogy most egy svájci kolostorban bevégezve földi kálváriáját, *porhüvelyét a bécsi kapucinusok kriptájában hagyva* jusson hite szerint a mennyek országába. Ausztria Magna Materéhez, a magyarok Nagyasszonyához, a szlávok Anyjához méltóan soknyelvű volt a gyászszertartás: *magyarul Elisabeth von Liechtenstein szólt.* A zászlók és himnuszok, a koszorúk és feliratai is a Monarchia etnikai tarkaságát idézték (a Stephansdom előtt a Magyar Demokrata Fórum és a Magyar Függetlenségi Párt koszorúit sikerült felfedeznem). *Végül is azt hiszem, ezt a dinasztikus hagyományból világpolgári tartássá menekített*

európai készültséget tudom tisztelni Zitában

és utódaiban.

A Zitáról és a Habsburgokról szóló könyvek elárasztották a bécsi könyvüzletek kirakatait, állítólag a temetéskor zitás pólókat is árultak. Ezek ugyanúgy hozzátartoztak a Monarchia „episztéméjéhez", mint a temetésnek az a hagyományos rítusa, miszerint a kapucinus *Gottfried* atya *csak harmadik kopogtatás után engedi be a koporsót a kriptába,* amikor a ceremóniamester, *elhagyva címeket és rangokat, a harmadszori „ki kér bebocsátást?" kérdésre már csak ezt feleli: „Zita, egy halandó, egy bűnös ember".* Amit nem tett meg életében, megtette tehát halálával. A lemondatott uralkodó királynéi feleségének temetése e megbocsátó végső aktus által *nem lett monarchikus szellemidézéssé* (ahogy ezt tragikomédiára invitáló ellenző plakátok hirdették), de talán korszakhatárrá sem.

Nyugodjék békével!

Bécs, 1989. április 4.

Kövér György

Egy agyonszidott TDK győzött!

Első díjat nyert az országos diákköri konferencián az egyik olyan tavalyi egyetemi TDK-dolgozat, *amelyik a legtöbb vitát váltotta ki.* A szómisztika jelzőtől a zagyvaságig mindent a fejéhez vágtak a *Fábián Katalin, Foltányi Árpád, Gelencsér Zsolt, Kata Péter, Matos Zoltán, Szarvas Gyula szerzőcsoportnak Vázlatok egy birodalomelmélethez című dolgozatukért.* Persze volt, aki lelkesedett, például Komoróczy Géza ókorkutató, az egyik tavalyi bíráló.

A dolgozat

a birodalom fogalmát

mint általános, *elméleti* kategóriát kívánta körüljárni. Körüljárni, mert egy TDK keretei nem teszik lehetővé, hogy egy átfogó fogalomrendszert a tudományos ötlet, hipotézis szintjén túl elemezzék a szerzők. *Sok kritikus* nem igazán ennek teljesítését, hanem *a dologgal kapcsolatos „tudományos igazság" feltárására való kísérletet kérte számon.* De az is lehet, hogy hitvitáról volt szó, amelyet a dolgozat bevezető mondatai provokáltak: „A birodalomelmélet kurzusa előtt egy évig a demokrácia szellemtörténetével foglalkoztunk, politológiai, elmélettörténeti megalapozásként. Azt terveztük: úgy indulunk az idén, hogy *a demokrácia ellentettjét vizsgáljuk.* Végiggondolva a szűken mért hazai irodalmat azonban több tévedésünkre döbbentünk rá. *A demokrácia és a birodalom nem definíciószerűen ellentétek!"*

Az azóta lejátszódott hazai politikai folyamatok tükrében, annak tükrében, ahogy hazánk keresi a helyét az — elméleti értelemben — nyilvánvalóan birodalmi („nemzetközi hatalmi") aspirációkkal fellépő hatalmak, hatalmi csoportosulások között, talán kevésbé tűnik A szocializmussal, A demokráciával (vagy bármilyen más misztikus, paradicsomi elképzeléssel) összeegyeztethetetlennek a birodalomnak a dolgozatban következőképpen felvetett fogalma: „A birodalom — makroszemléletű politikaelméleti kategória. Tehát a hagyományos birodalmakon (pl. ókori Egyiptom, Róma) kívül *ebbe a fogalmi keretbe tartozik minden olyan képződmény, folyamat, amely az egész világot* (konkrét és absztrakt értelemben egyaránt) *veszi célba, hogy birtokolja* azt, s amely államok, népcsoportok saját kereitein túllépő, leigázó szándékát tételezi, s mindennek megvalósítására tör. Alapját tehát a birodalmi tudat, a birodalmi akarat, valamint a világra orientáltság jelenti, amelyek

alá- és fölérendeltségi viszonyt

hoznak létre. (Ez a viszony nem azonos az osztályelnyomással.)"

Persze egy ekkora falat vállalásánál *elkerülhetetlenek a kifejtés egyenetlenségei, az értelmezési zavarok* és azt látni kell, hogy *egy ilyen művet nem lehet bombabiztos hivatkozási listával ellátni,* mert ehhez ki kellene írni a Széchényi könyvtár katalógusjegyzékét. *Ez*

a dolgozat gyenge pontja,

ami jogos kritikában részesült.

A hevesebb indulatokat azonban talán az is kiváltotta, hogy Az Ember nem szereti, ha leleplezik. Hiszen már a mű mottója elárulja azt az alapviszonyulást, ami bárki emberfiára igaz lehet: *ha teheti, kultúrája, civilizációja, magasabb, ősibb, igazabb értékei ürügyén terjeszkedik.* Mint mondják, a rómaiak már mindent tudtak a politikában, azóta csak ismételgetik őket. Így a következő idézetekben a „római(ak)" helyébe bármely nép (fiai) behelyettesíthetők, feltéve, hogy; illetve akkor, amikor esélyt szereznek az expanzióra: *„Ne feledd, római, hogy uralkodnod kell a népeken; az a te művészeted, hogy békét teremts, kíméld a legyőzötteket, és verd le a lázadókat. (...) A rómaiak... önkénye elől sem engedelmességgel, sem meghódolással kitérni nem lehet. A földkerekség rablói ők,* akik most, hogy kifogytak a szárazföldből, a tengert kutatják fel. Ha gazdag az ellenség, akkor a pénzvágy, ha szegény, akkor az uralomvágy hajtja őket; sem Kelettel, sem Nyugattal betelni nem tudnak: egyedül ők azok, akik egyformán mohón törnek gazdag és szegény népekre. Fosztogatni, öldökölni, rabolni, ezt nevezik ők hamis szóval Birodalomnak, és ha pusztaságot teremtettek, azt békének hívják."

A dolgozat *a prágai nemzetközi TDK-konferenciára kerül.* Oroszul, németül vagy angolul biztos kézenfekvőbb lesz mondanivalója!

K. S.

Felhívás!

Környezetvédelmi csoport alakítására

Napjainkra világossá vált, hogy a környezeti javakkal való rablógazdálkodásra épülő termelés nem folytatható tovább, mivel az az egész emberiség jövőjét fenyegeti. Olyan új társadalmi értékrend létrejöttére van szükség, amely a rövid távú egyéni profitérdekek helyett az egész emberiség hosszú távú boldogulását, az emberi társadalom és a természet harmonikus együttélését preferálja.

A Magyarországon jelenleg érvényben lévő környezetvédelmi törvény és szabályozórendszer nem képviseli ezt az értékrendet. Szükség van tehát annak részletes és átfogó bírálatára. Ez a feladat rengeteg munkát, s komoly tudományos elmélyülést igényel.

Várom tehát azoknak a fiatal közgazdászoknak és közgazdászjelölteknek a jelentkezését, akik készek e jelentős feladat elvégzésére környezetvédelmi csoportot alapítani, s a hazai környezetvédelmi mozgalmakba beintegrálódni. További információk személyesen.

Horváth László IV. évf.
Tel.: 333-901

Kitüntetések

Hazánk felszabadulásának 44. évfordulójára a Magyar—Szovjet Baráti Társaság aranykoszorús jelvényét adományozta *Bereczky Gáborné* kollégánknak, az MKKE orosz nyelvi tanszéke tanárának.

Ugyancsak az MSZBT elismerő oklevelét érdemelte ki ebből az alkalomból az MKKE orosz nyelvi tanszéke, az orosz nyelv és irodalom magas színvonalú oktatásáért.

Be kell zárni a kiskaput!

A közvélemény, az oktatásért felelős állami irányítás, legutóbb pedig az egyetemi tanács ülése vitatta élénken az esti-levelező képzés ügyét.

Igazából két alapkérdésről érdemes vitatkozni:

1. *Indokolt-e még fenntartani az esti-levelező képzési formát?*

2. *Ha igen, miképpen tehető az itt szerzett oklevél a nappali tagozaton szerzett oklevéllel egyenértékűvé?*

Az első kérdésre válaszom az, hogy *több ok is az esti-levelező képzési forma megtartása mellett szól.* Még a frissen érettségizettek között is vannak nem elhanyagolható számban olyanok, akik valamilyen objektív körülmény folytán például (családi körülmények stb.) munka mellett kell hogy folytassák tanulmányaikat. Másodszor, *a közgazdasági szakma sajátossága,* hogy a pálya iránti *megalapozott érdeklődést jelentős mértékben a gyakorlati munka motiválja,* az alkalmasság is közgazdasági jellegű munkavégzés során derül ki igazán. Ezért nem jelentéktelen számban vannak olyanok is, akik érettségi után *néhány év gyakorlati idő hatására érdeklődnek a felsőfokú közgazdasági tanulmányok iránt.* Akkor, amikor a munkahelyi kötöttségek és családi okok miatt már nehezen képzelhető el nappali képzésben való részvételük. Természetesen mind a két rétegben vannak alkalmas és tehetséges fiatalok, akiknek a kizárása indokolatlan és jogtalan velük szemben, a társadalom számára pedig veszteség lenne.

Az esti-levelező képzés fő sajátosságát én abban látom, hogy munka melletti képzés. Megítélésem, és államvizsga tapasztalataim alapján ezt kifejezett előnynek találom a nappali képzéssel szemben. Úgy gondolom, hogy amennyiben a munka melletti képzés létjogosultságát nem tagadjuk, akkor *a hangsúlyt az előnyös körülményekre, így a munkában szerzett gyakorlati tapasztalatok oktatásban való hasznosíthatóságára kell helyezni.*

Másképp kell és másképp lehet tehát oktatni a munka melletti képzésben, ahol a szakmai gyakorlat, a gyakorlati problémák közvetlen ismerete adott (ellentétben a nappali képzéssel, ahol ez mind a mai napig megoldatlan). Az oktatásban különös súlyt kaphat — megfelelő folyamatos oktatói irányítással — a hallgató

vállalatának tényleges problémáival

való foglalkozás, az erre vonatkozó feladatok megoldása, kiértékelése stb. A hallgató és az oktató kapcsolatában *az állandóságot és a feladatcentrikusságot kell megvalósítani. Kisebb jelentőséget kell tulajdonítani a formális foglalkozásoknak,* nagyobb felelősséget és lehetőséget kell kapnia a hallgatók egy-egy csoportjáért felelős, azok önálló munkáját irányító oktatóknak.

Hogyan kell kiválasztani a munka melletti képzésben részt vevő hallgatókat? A mai magyar valósággal adekvát módon szerintem

kétféle kiválasztást

kell érvényesíteni. Amíg a nappali tagozaton van felvételi szűrés az államilag támogatott képzésben, a munka melletti képzésbe is kerülhessenek be következetes és szigorú, de a felvételiző gyakorlati tapasztalataira és tudására is támaszkodó felvételi szűréssel a felvételin alkalmasnak, tehetségesnek bizonyulók. E réteg esetében viszont *semmilyen pontengedményt nem célszerű adni* a nappali tagozathoz képest. Ilyen módon is *meg kell szüntetni a munka melletti képzés kiskapu jellegét,* és ezzel már a felvételi során való leértékelését.

A munka melletti képzés ugyanakkor kísérleti terep is lehet. *Lehetővé kell tenni az*

önköltséges képzést

is, ahol viszont a *szűrő a fizetőképesség.* Iratkozhasson be mindenki, aki a reális képzési költséget meg tudja és hajlandó megfizetni. E rendszerben bármely munka melletti képzésre aspiráló jelölt előtt két lehetőség áll. Vagy felvételizik, alávetve magát a szelekciónak, az alkalmassági próbának a felvételin, és ha megfelel, államilag támogatott képzésben vehet részt. *Amennyiben nem felel meg, illetve ha meg sem próbálja a felvételit, pénzzel válthassa meg a bizonyítás lehetőségét.*

A képzésben természetesen nem szabad különválasztani a kétféle módon bekerült hallgatókat. Ugyanakkor a társadalmi érdek is azt kívánja, hogy az „ingyenes" hallgatók tanulmányi előmenetelüktől függően, erősen differenciált tandíjat fizessenek, a leggyengébbek esetében az önköltséget megközelítő tandíjjal. *A pénzért tanulók legjobbjai pedig — kiemelkedő eredmények esetén — államilag támogatott („ingyenes") hallgatókká legyenek átminősíthetők.*

A munka melletti képzésben az önköltséges lehetőség lényegében *a nyitott tagozat megvalósítását jelentené.* Ugyanakkor *az egyetem és a hallgatók kiélezett anyagi érdekeltsége és a felvételivel bekerülőkkel való együttes oktatása bizonyára minőségileg magasabb szintre emelné a munka melletti oktatás színvonalát,* illetve az egyetemet e színvonal emelésére kényszerítené.

Dr. Veres Pál

Tölgyessy Péter az alkotmánykoncepcióról

„Konszenzusteremtés helyett konfliktusokat gerjeszt”

Manapság Magyarországon csak igen kevés ember előtt lehet kétséges, hogy az 1949-ben született, a kor erőviszonyait tükröző alkotmány már nem képes a társadalom alaptörvényeként funkcionálni. Új alkotmányra van szükség. Abban viszont már eltérnek a vélemények, hogy mit tartalmazzon ez; illetve, hogy éppen most, egy zűrzavaros időszakban kell-e ezt megalkotni. Erről a kérdéskörről, valamint az Országgyűlés által, a márciusi ülésszakon elfogadott alkotmánykoncepció vitás pontjairól beszélgettünk Tölgyessy Péter jogásszal, az MTA Állam- és Jogtudományi Intézetének tudományos munkatársával.

— Az alkotmány a társadalom életét szabályozó, több évtizedre szóló alaptörvény kell hogy legyen. A jelenlegi bizonytalan helyzetben — amikor még az egypártrendszer viszonyai adottak, de már több párt is létezik, a többpártrendszerre való átállás viszont még nem történt meg; és amikor a tömegek befolyásolásáért, a hatalomért folyik a harc — érdemes-e az új alkotmány szövegéről vitatkozni? Nem kellene-e egy kicsit várni?

— Véleményem szerint alkotmányozásra csak akkor kerülhet sor,

ha már bekövetkezett a politikai fordulat.

Jelenleg azonban még az MSZMP — tényleges befolyását valószínűleg túlhaladóan — a képviselői helyek háromnegyedét birtokolja a parlamentben. Ezt a helyzetet kihasználva, a kormányzat nagyon rövid határidőt megszabva már ez év decemberében el akar fogadtatni egy, az érdekeinek megfelelő új alkotmányt, mely hosszú időre meghatározná Magyarország közjogi viszonyait. Ezen az állapoton aztán a többi párt már csak igen körülményesen tudna változtatni.

— Máskor is született már viharos gyorsasággal Magyarországon gyökeresen új közjogi berendezkedés.

— Ez így igaz, például 1848-ban; mindössze két héttel március 15-e után. De az akkori történelmi szituáció teljesen különbözik a mai-tól. 1848-ban ugyanis a politikai fordulat — ha tetszik a hatalomváltás — már végbement. Ráadásul akkor az új közjogi törvények megalkotása egy folyamat betetőzésének is tekinthető, hiszen a reformkor jótékony hatása révén a politizáló közvélemény már jól el tudott igazodni az intézményrendszer keretei között, a társadalom mintegy lelkileg felkészült a változásra. A mai kezdeményezés viszont olyan, mintha 1848-ban Metternich kancellár ajánlott volna a magyar népnek új alkotmányt...

— Kulcsár Kálmán igazságügyi miniszter márciusban parlamenti expozéjában arra hivatkozott, hogy „olyan helyzetben, amely nyugodt és nem feszültségekkel teli, nem átmeneti jellegű volt, még aligha fogalmaztak alkotmányt.” Szerinte az alkotmány mint egy adott szituációt megoldó, konszenzusteremtő eszközként is felfogható.

— Ez valóban így van; de csak akkor, ha az alkotmányozás nem egyoldalú folyamat,

ha ennek a centruma nem az MSZMP,

még csak nem is az Igazságügyi Minisztérium Alkotmány-előkészítő Titkársága. Igaz, az IM felkérte a frissen alakult demokratikus politikai szervezeteket, hogy küldjék el véleményüket hozzá. De magára valamelyest is adó politikai csoport csak elfogadhatatlanak minősíthette ezt az eljárást, és nem reagált rá érdemben. Mert hát ne a minisztérium tisztviselői döntsék el, hogy az észrevételek közül mi kerüljön be az új alkotmány szövegébe! Nyilvánvaló, hogy az alkotmány elfogadására csak az újonnan megválasztott Országgyűlésnek lehet felhatalmazása. A hatalom azonban ma is a klasszikus sztálini felfogásban gondolkodik: „mondja el mindenki a véleményét, de a döntést mi hozzuk meg.” Éppen ezért az alkotmányozás jelenleg nem konszenzust teremt, hanem éppen hogy konfliktusokat gerjeszt!

— Tehát szerinted most az alkotmányvita helyett más sürgető feladatok megoldására kellene koncentrálni?!

— Először is meg kell teremteni a terepet a demokratikus politizáláshoz. Ehhez pedig nem kell feltétlenül új alkotmány. Ezt a választások után, egy már demokratikusabb légkörben kell megfogalmazni. A hatalom képviselői viszont az alkotmányozást siettetik, ahelyett, hogy például a pártalapítás jogi feltételeiről gondolkodnának. Pedig az egyesülési törvény módosításával sürgősen meg kell teremteni annak lehetőségét, hogy végre szabadon lehessen pártot alapítani. Emellett külön párttörvényben a pártok finanszírozásának módjait is rendezni kellene; illetve kimondani annak tilalmát, hogy a pártok közvetlenül megjelenhessenek a munkahelyeken. Új sajtótörvényre is szükség van, mégpedig minél előbb! Ebben biztosítani kellene magánszemélyeknek is a lapalapítás, a könyvkiadás jogát. A Büntető Törvénykönyv megreformálása is égetően fontos. A Btk. jelenleg annyira tágan fogalmaz, hogy erre hivatkozva például a Politikai Bizottság kisebbségi véleményben maradt tagjait is börtönbe lehetne zárni, és a hatalom akaratától függően

az összes tüntetőt le lehetne csukatni!

Kulcsfontosságú az új választás játékszabályainak tisztázása, az új választójogi törvény megalkotása. A választásokat legkésőbb jövő tavasszal meg kéne tartani, hiszen jelenleg gyakorlatilag egy politikai vákuum áll fenn. Tehát először ezeket az igen fontos kérdéseket kell tisztázni.

— Ehelyett az Országgyűlés januárban módosította az alkotmányt, s az alkotmány szövegébe

iktatta az Alkotmánybíróság intézményét. A miniszter ennek szükségességét azzal indokolta, hogy az új alkotmány elfogadásáig a jelenlegi szabályozás ellentmondásait fogja feloldani; illetve ez azért fontos, mert a közeljövőben olyan kiemelkedő jelentőségű törvényeket alkot az Országgyűlés, melyek tartalmát az alkotmányosság szempontjából is meg kell vizsgálni.

— Természetesen szükség van az alkotmánybíróság intézményére, de létrehozásának időzítése teljesen indokolatlan. Hiszen mégiscsak nonszensz az, hogy az alkotmánybírákat a mai, tulajdonképpen sztálini alkotmány védelmével bízzuk meg?! Ráadásul az alkotmánybírákat — akik igen erős döntési pozícióba kerülnek — élethossziglan választanák meg, ami a jelenlegi képlékeny időszakban megengedhetetlen. Az IM egyik általam ismert javaslata úgy véli, a bírók közül hetet a mostani, négyet pedig a következő parlament válasszon meg. Ez a felfogás is elfogadhatatlan. Én ezzel szemben úgy gondolom, az összes alkotmánybírát az új parlament kell hogy megválassza; a változásoknak megfelelő új alkotmány elkészülte után.

— De térjünk most már rá az Igazságügyi Minisztérium alkotmánykoncepciójára. Már csak azért is, mert a dolgok jelenlegi állása szerint ez lesz a váza az új alkotmánynak. Melyek a koncepció leginkább kifogásolható részei?

— Meg kell hogy mondjam, a minisztériumi tervezet szövege állandóan változik. Én a továbbiakban az általam legutóbb látott változatról beszélek. Kezdjük az elején! Már rögtön a preambulummal kapcsolatban vannak averzióim. Sokan örömmel vették, hogy ez a korábbi alkotmánnyal szemben ezeréves államiságunkat hangsúlyozza. Pedig az, hogy nálunk ezzel a kérdéssel komolyan foglalkoznak, egyrészt

beteg nemzettudatunkra utal,

másrészt igen veszélyes abból a szempontból, hogy a cél ezzel éppen hogy nem történelmi múltunk felvállalása, hanem a második világháború után történtek mintegy történelmi csúcspontként értelmezése. Így a szent korona leple alatt csendesen belopják az alkotmányba a szocialista értékek magasabbrendűségét.

— A következő fejezet Magyarország társadalmi, politikai, gazdasági rendjének alapelveivel foglalkozik.

— Itt megint csak az a gond, hogy az úgynevezett szocialista társadalom képét vetítik az alkotmányba. Vagyis a koncepció szövegezésekor nem léptek le az államszocializmus talajáról, s mintegy be akarják határolni a jövőbeni politikai gondolkodást, ami meglehetősen antidemokratikus. Ebben a fejezetben

egy csomó tabut írnak elő:

például a tulajdonviszonyok esetében érintetlen marad az állami-szövetkezeti-személyi tulajdon „szentháromsága”. Az alapelvek között szerepel a szövetségi rendszerhez tartozás is. Ez azért lenne veszélyes, mert ha egy párt programjában megkérdőjelezné VSZ-tagságunkat, akkor ez alkotmányellenes lenne...

Ráadásul egy csomó üres frázist, ideológiai deklarációt is tartalmaz ez a rész, hogy csak egyet említsek: „az állam gondoskodik a közvagyon gyarapításáról”. Hát ez mit jelent?! Az ehhez hasonló kijelentések helyett újabb fontos elveket, de nem sokat, mint alapelveket kellene itt megfogalmazni. Ilyen lenne például az állampolgári egyenlőség elve; e-hát az, hogy vallási, politikai, meggyőződése, világnézete miatt senki ne kerülhesen hátrányos helyzetbe. Alapelvként kellene kimondani, hogy az alkotmány közvetlenül hatályos jog. Az alkotmány középpontjába az állampolgárok és közösségeik autonómiáját, és öntevékenységük érvényesülését kell állítani: tehát az alkotmánynak alapvetően nem az állampolgárokat, hanem az államot kell korlátoznia. És ami igen lényeges: alapelvként kell hangsúlyozni a népfelség elvét. Egyetlen politikai csoport se hivatkozhasson arra, hogy a nép egészét képviseli.

— Az 1949-ben született alkotmány kimondja a munkásosztály marxista—leninista pártjának társadalomban betöltött vezető szerepét...

— Tudomásom szerint első megközelítésben az MSZP az alkotmány bevezetésében akarta szerepeltetni ezt az elvet, később azonban lemondott erről a kitételről. Ettől függetlenül az elmúlt 40 év gyakorlata miatt Magyarországon pozitív deklarációt jelentene az, ha egyetlen pártnak se lehetne alkotmányosan biztosított vezető szerepe.

— Be lehetne venni az alapelvek közé azt is, hogy országunk felelősséget érez a határokon túl élő valamennyi magyarért?

— Igen, de a nemzetközi bonyodalmakra gondolva ezt igen óvatosan kellene megfogalmazni.

— Az országgyűlési vita során olyan javaslat is elhangzott, hogy az alkotmányban le kéne szögezni, hogy Magyarország elfogadja a jelenlegi határokat.

— Szerintem inkább azt kellene megfogalmazni, hogy a magyar állam lemond a háborúról, mint a nemzetközi viták megoldásának eszközéről. Hiszen Magyarország is aláírta a helsinki záródokumentumot; és ez az okmány, valamint a nemzetközi jog is megengedi

a békés határrevízió lehetőségét.

— A tervezetből sok szakember hiányolja, hogy igen elnagyolt a Magyarország gazdasági rendjére vonatkozó rész. Ez már csak azért is furcsa, mert a jelenlegi válságból csak hosszú távra is kiszámítható gazdasági játékszabályok mellett lábalhatunk ki.

— Én is osztom ezeket a véleményeket. Tehát szerintem alapelvként kellene kimondani azt például, hogy Magyarország gazdasága piacgazdaság. Ez, ugye, a tőlünk nyugatra eső országok esetében felesleges, de az elmúlt évtizedek gyakorlata miatt nálunk igencsak tanácsos. Bár a szövegváltozatban szerepel, de alapelvként kellene megfogalmazni a vállalkozás szabadságát, a versenysemlegességet, a monopolhelyzetek tilalmát is.

A jelenlegi koncepció egyáltalán nem foglalkozik azzal, hogyan lehetne

megregulázni a pénzügyi kormányzatot.

Éppen ezért az alkotmányban olyan kitételeket is szerepeltetni kellene, hogy például a költségvetésbe az állam kiadásait és bevételeit teljes részletességgel tételesen fel kell venni; és hogy bizonyos összeg felett a hitelfelvételek és nagyberuházások esetében az Országgyűlés hozzájárulása is szükséges. Azt is meg kellene fogalmazni, hogy a Magyar Nemzeti Bank nem áll a kormány irányítása alatt.

— Egy másik fontos kérdéskörről, a hatalommegosztás problematikájáról is beszélnünk kell. Ez a klasszikus értelemben a törvényhozói, végrehajtói és bírói hatalom közötti egyensúlyt jelenti. Most már negyedik dimenzióként megjelent az önkormányzati hatalom is.

— A nyugati tömegdemokráciák alkotmányában bekövetkezett már egy paradigmaváltás, amely azt tükrözi; hogy a második világháború után elindult folyamat eredményeként igen diffúzzá vált a hatalom. A klasszikus felfogás szinte érvényét vesztette: már nemcsak három hatalmi ág van, hanem inkább számos hatalmi tényező egymásra hatásáról beszélhetünk. Mi több, nem elegendő pusztán az államon belül megosztani a hatalmi ágakat, hanem a politikai pártokat is el kell választani a közhatalomtól.

Ezek a fejlemények azonban nálunk nemigen tudatosultak. Új alkotmányunknak tehát mindenképpen tartalmaznia kellene — hiszen hiába létesítünk számvevőszéket, alkotmánybíróságot vagy más intézményt, ha mindent az MSZMP teszi rá a kezét — a pártállam szétválasztását pártra és államra. Vagyis az alkotmányban egyértelműen meg kellene tiltani azt, hogy bármelyik párt közvetlenül közhatalmi funkciókkal rendelkezzen.

— A hatalommegosztáson belül az államfő szerepe, a leendő köztársasági elnök feladat- és jogköre még a viták tárgyát képezi.

— Ezzel kapcsolatban nemigen lehet tudni, mi az IM álláspontja. A legutóbbi változat egy francia típusú, úgynevezett közepesen erős pozíciójú államfőről szól. Ez tipikus példája annak, hogyan próbálja a hatalom manipulálni a kérdésben járatlan közvéleményt. Ugyanis közepesen erős államfői pozíció, mint olyan, nem létezik. Az államfő ugyanis vagy felette áll a politikai pártoknak — ilyen, az egész államot képviselő, „reprezentatív” (ez korántsem pejoratív jelző!) államfője van Franciaországot kivéve az összes nyugat-európai demokráciának; vagy — mint Franciaországban, az Egyesült Államokban és a fejlődő országok döntő többségében — a végrehajtó hatalom feje, a politikacsinálás részese. Azon persze már lehet vitatkozni, hogy a francia elnök pozíciója gyengébb-e, mint az amerikaié?

Meg kell még jegyezni, hogy a francia vagy az amerikai demokrácia elbír egy erős pozíciójú elnököt, Magyarországon viszont igen veszélyes lenne egy erős elnöki jogkör létrehozása. Hiszen ezzel az MSZMP visszavonulhatna egy olyan közjogi funkcióba, melynek révén fékezhetné a demokratikus átalakulást. Egyes elképzelések szerint ugyanis a leendő magyar köztársasági elnök feloszlathatja a parlamentet, a törvényalkotásnál vétójoga van, kinevezési jogköre igen széles, ostromállapotot is bevezethet.

— Itt az ember könnyen asszociálhat a lengyel szükségállapot kihirdetésére.

— Igen, éppen ezért nem lenne jó, ha nálunk egy személy kezében túl nagy hatalom összpontosulna, akit ráadásul csak hatéves megbízatása lejárta után lehetne a választásokon leváltani. Tehát célszerűbb lenne egy egységes és erős, de a folyamatosan ülésező Országgyűlésnek felelős kormányban gondolkodni. Tehát szerintem Magyarországon — mint Európa más országaiban — erős kormányra és

reprezentatív jellegű államfőre

lenne szükség.

— Milyennek minősíted tudományos szempontból az alkotmánytervezet egészét?

— A koncepció több tekintetben átgondolatlan, szakmailag nincs kellően kimunkálva, rengeteg benne a pontatlanság. Hogy csak egy mellékfogást említsek: a tervezet rögzíti az államfő sérthetetlenségét, utána pedig közepesen erős pozíciójú elnökről beszél. Ez jogi abszurdum; hiszen például az angol királynő személye azért sérthetetlen, mert a pártok felett áll; ha viszont egy politizáló államfőt akarunk, ennek döntéseit ugyan miért ne lehetne a nyilvánosság előtt akár élesen kritizálni?!

Ami még igen sajnálatos tény: azzal, hogy ilyen ellentmondásos változatot hagyott jóvá a parlament, tulajdonképpen egy biankócsekket töltött ki... Ezzel szemben az Ellenzéki Kerekasztal állásfoglalása gyértelmű: mondjon le az MSZMP alkotmányozási szándékáról! Jelenleg inkább az ellenzékkel folytatott tárgyalássorozatra lenne szükség, melynek során remélhetőleg megegyezés születne az általam már említett sarkalatos törvényekről. Az alkotmányozás pedig megmaradna az újonnan megválasztott Országgyűlés feladatának.

Rózsa Iván

Ami a napisajtóból kimaradt

„A párt kohéziója felbomlóban van”

Kecskeméten április 15-én az Erdei Ferenc Művelődési Központban „Reformműhely” címszó alatt kezdte meg tanácskozását a megjelent mintegy 600 résztvevő. A főleg értelmiségiekből álló meghívottak egy része pártszakadást, míg mások a reformszárny eszmecseréjét várták a találkozótól.

Napilapjaink már részletesen beszámoltak a kecskeméti eseményekről, így mi csak néhány figyelemre méltó részt ragadtunk ki a tanácskozásból. *Pozsgay Imre* vitaindítójában, amelynek témája a politikai intézményrendszer reformja volt, hangsúlyozta, hogy a pártszakadásban jelenleg több veszélyt lát mint előnyt. Hasonlóképpen *ellenezte a pártszakadást, vitaindítójában Nyers Rezső.*

A két politikus előadását korreferátumok követték. Elsőnek *Tabajdi Csaba* hangsúlyozta: Magyarország talpon maradása nemzetközi ügy. Sikereink erősíthetik azokat az országokat, amelyek hozzánk hasonlóan a modellválság korát élik, kudarcaink gyengíthetik, megrendíthetik őket hitükben. Miközben állította, hogy a külvilág nem változtathat meg bennünket, a külpolitikai orientáció néhány tényállására hívta fel a figyelmet. Szorult gazdasági helyzetünkben, akire igazán számíthatnánk, az a Szovjetunió lenne. Gorbacsov segítene, ha tudna. A nyugati segítség korlátozott és nem kis árral jár. *Kevés az önzetlen baráti ország, aki segítő kezet nyújt,* de ilyen Lengyelország, Kína. Nyugat-Európában Ausztria, NSZK és a keleti féltekén Japán. Majd figyelmeztetett arra, hogy tisztázni kell a tömegek előtt, nem a reformerők az okozói annak, hogy nem jön be hazánkba a külföldi működő tőke, hanem a súlyos bajok, amelyeket a korábbi évtizedek ránk örökítettek. Az olasz példára hivatkozott, amikor kijelentette: ebből a helyzetből egy baloldali párt

csak radikális kitöréssel

változtathat. Ehhez tőke, technika és adaptálható politikai példa, modell kellene, csaghogy ahonnan a segítség önzetlenül jönne, ott épp ezeket nem tudják nyújtani, akik tőkét, technikát nyújtani tudnak, azok a segítséget politikai törekvésekkel kapcsolják össze. Ezért szuverenitásdefenzívában vagyunk.

A pártszakadást Tabajdi Csaba ellenezte. Majd felvetette a kérdést, mi az, ami a pártot egységessé teheti. Ma már *lejárt a centrum ideje,* amely korábban kiegyenlítette az ellentéteket. Ugyanis a tartalmatlan kompromisszumok, maguk alá temethetik a reformot. Válság idején új módszerekre van szükség: *Ma a radikális szárny az, amely integratív szerepet tud betölteni.* Így van ez a SZU-ban is, ahol a gorbacsovi vonal, noha kisebbségben van, mégis ő tölti be ezt a szerepet. Hogy Magyarország talpon maradhasson mint a szocialista országok egyik tagja, ahhoz *új tartalmat kell adni többek közt az internacionalizmusnak,* hangsúlyozta Tabajdi Csaba, és ebben *a Szovjetunió részéről segítséget kell kapnunk,* például a szovjet csapatok kivonásával. Nem lehet a szovjetellenesség tabutéma. A *Szovjetunióval egyenjogú kapcsolatra kell törekedni.*

Gombár Csaba a pártszakadásról és a platformképződésről szólt. A többpártrendszer előfeltétele, hogy az MSZMP

Egy divatmentes hét

Konferencia az Internacionálékról a Társadalomelméleti Kollégiumban

„Nem lehet mindig a címerről vitatkozni, előbb-utóbb meg kell nézni, hogy mi van Magyarországon kívül a világban!" *Krausz Tamás* ezen gondolata a néhány tucatnyi érdeklődő derűs egyetértésével találkozott a Ráday utcai kollégium könyvtártermében, és talán rögtön az előadás-sorozat mottójává is emelkedett. A hagyományos TEK-hét szervezői az 1987-es *Gramsciról szóló megemlékezés* és az 1988-as *Buharin-hét után ezúttal az Internacionálékat választották témául.* Erre a II. és a III. Internacionálé megalakulásának 100., illetve 70. évfordulója csak alkalmat adott, az ok minden bizonnyal az volt, hogy egy olyan időszakban, amikor a nemzetközi munkásmozgalom drámai módon felaprózódott, amikor Magyarországon a munkáspárt azon töri magát, hogyan adhatná föl pozícióit a leghatékonyabban, osztályharcról és munkásosztályról beszélni „elmaradottságot" jelent, és mindezeket szimbolizálva a vörös zászló csak elvétve kerül az utcákra, az Internacionálét pedig még ritkábban lehet hallani, nos, egy ilyen időszakban *érdemes áttekinteni a nemzetközi munkásmozgalom helyzetét és történetét, egészen a gyökerektől.*

Az első előadást *Erényi Tibor* (a Párttörténeti Intézet igazgatóhelyettese) tartotta április 10-én délután az I. Internacionáléról, amely alapvetően azért született, mert az *1848-as forradalmakban kiderült, hogy a munkások politikai szervezetek nélkül nem érhetnek el jelentős eredményeket;* amely

világpártként működött

1864-től lényegében 1872-ig; és amelynek generációja alapozta meg a későbbi európai munkáspártokat. Az előadó fő erénye az volt, hogy *igyekezett eloszlatni bizonyos tévhiteket, mint például azt, hogy a „marxizmus győzött" az Internacionáléban az 50-es években.* E korszakot végig- és túlélték olyan irányzatok, mint az angol trade-unionizmus, továbbá a proudhonizmus, a blanquizmus, az anarchizmus, a lassalleanizmus, valamint a Marxékhoz közelálló német szociáldemokrácia *(Bebel, Liebknecht),* amelyhez képest Marx és Engels (akik közvetlenül egy ország munkásmozgalmában sem vettek részt), valóban erősebb befolyással bírtak, aminek köszönhetően sikerült összehangolni a politikai és gazdasági küzdelmet: a közvetlen munkásköveteléseket és a politikai befolyásért vívott harcot: a rövid távú követeléseket és a távlati célokat. A Szociáldemokrata Párt egyik jelenlévő tagjának kérdésére az előadó elmondta, hogy *Marx és Engels kommunistának* (és nem szociáldemokratának) *tartották magukat,* bár tudták, hogy a kommunizmus még odébb van, és az is tény, hogy bábáskodásuk mellett született meg számos szociáldemokrata pártprogram.

A következő előadás első háromnegyed órájában tulajdonképpen csak annyit tudtunk meg az indiszponált *Jemnitz Jánostól* (a Történettudományi Intézet tanácsadójától), hogy a II. Internacionálé történetét nagyon sok szempontból lehet vizsgálni. A későbbiekben azonban *a munkásmozgalom súlypont eltolódásainak nyomon követése már kifejezetten izgalmas témának bizonyult.* Míg az elsőben a kisipari munkások, illetve az angolok és franciák dominanciája érvényesült, addig a II. Internacionáléra (amely már nem világpárt, hanem pártok szövetsége volt), vasasok és bányászok, illetve inkább közép-európaiak túlsúlya volt jellemző! Sok szó esett a mozgalom — uralkodó és ellenzéki — irányzatairól, hogy a századfordulón *Bernstein* kisebbségben volt a *Bebel, Kautsky, Luxemburg* és *Mehring* nevével fémjelzett csoporttal szemben, hogy 1906-ban egy centrum alakult ki Bebel körül, hogy a következő évben kifejezetten forradalmi program született *(Lenin, Luxemburg, Zetkin* és *Kautsky* főszereplésével), és hogy a világháború tragikus fordulatot hozott a szövetség számára. A II. Internacionálé maga volt

a megtestesült eszmetörténet

— mondta az előadó, ami a hallgatóság harmadévesnél idősebb részében legalább egy pillanatra nehezen felejthető vizsgaemlékeket idézett fel.

A legkisebb falat (és egyben a legfehérebb folt) jutott *Szabó Ágnesnek* (a Párttörténeti Intézet munkatársának), aki másnap délután *a „Kétésfeles" Internacionáléról beszélt.* Hangsúlyozta: nem helyes „kiválásként" értelmezni az I. világháború utáni szervezetek megalakulását: *a mozgalom „három részre szakadt".* 1919 februárjában a reformista szociáldemokrata pártok Bernben újjáalakították a II. Internacionálét, egy hónappal később Moszkvában megalakult a III. (Kommunista) Internacionálé, és csak hosszas előkészületek után, 1921 februárjában, Bécsben, főleg német és osztrák vezetéssel a Szocialista Munkáspártok Nemzetközi Munkaközössége, amely a centralizmus („a nem naivul türelmetlenek és nem szkeptikusan hitetlenek") irányzatát képviselte, vagyis politikailag a másik kettő között állt, és ezért kapta (eredetileg az orosz *Radektól)* a „Kétésfeles" jelzőt. Vezetőjük: *Friedrich Adler* a proletárdiktatúrát elfogadta, a Szovjet-Oroszországban megvalósult formáját azonban nem tartotta „másolásra" alkalmasnak.

Kétfrontos harcot

hirdettek, de ezt elsősorban a kommunistákkal szemben érvényesítették, és így, amikor 1921 után a világháborút követő forradalmi hullám végképp alábbhagyott, és az egység megteremtésére került a hangsúly, 1923-ban magától értetődően a II. Internacionáléba tértek vissza a „kétésfelesek".

Ezt követően *Havas Péter* (a Társadalomtudományi Intézet szociáldemokráciával foglalkozó csoportjának vezetője) tartott előadást *a Szocialista Internacionáléról,* amely 1951-ben Frankfurtban alakult. A 33 alapító párt az *„emberarcú", „demokratikus szocializmus"* definiálatlan fogalmát vállalta fel és kezdetben antikommunista, szovjetellenes politikát folytatott. A 60-as, 70-es években a szociáldemokrácia „aranykorában" *a Szocintern egyre inkább felfigyelt a harmadik világra, keleti politikáját pedig a partnerkeresés, az enyhülés jellemezte.* A rendkívül színvonalas előadás nagyrészt az *1976 utáni, vagyis a Willy Brandt elnökké választása óta eltelt időszakkal foglalkozott.* Attól kezdve ugyanis sokkal dinamikusabbá vált ez a mozgalom, közvetlen feladatként fogalmazta meg a leszerelést és az Észak—Dél problémák megoldását, számos bizottságot, munkacsoportot hoztak létre. Az eredmények még váratnak magukra, sőt *az új elvi nyilatkozat előkészítése is akadozva folyik.* A napzártát a jövő esélyeinek közös latolgatása jelentette. A legfontosabb, és a mozgalom szempontjából létfontosságú kérdések: *vajon sikerül-e néhány éven belül kormányzóvá válniuk a brit és német munkáspártoknak,* sikerül-e közös

baloldali alternatívát

kidolgozni az 1992 utáni egyesült Európában, és sikerül-e mindeközben megőrizni a szociáldemokrácia nehezen kialakult és törékeny globális szemléletét?

Másnap délután radikalizálódott a konferencia: *Székely Gábor* (a Párttörténeti Intézet osztályvezetője) *a Kominternről beszélt.* Az újabb világpártot az európai forradalmi helyzetben szükséges akcióképes szervezet igénye hívta életre. Azonban a 20-as évek elején a forradalmi helyzet megszűnt, és ezután szüntelen gondot okozott a helyes stratégia megtalálása. Ráadásul

Lenin túl hamar kidőlt a sorból,

halála után — bár olyan kiváló személyiségek kerültek a Komintern élére mint *Zinovjev, Buharin* vagy *Dimitrov* — fokozatosan *elhalt a kollektív vezetés,* egyre ritkábban ülésezett a kongresszus és a kibővített végrehajtó bizottság. Számos esetben *helytelenül elemezték a kialakult helyzetet,* így az 1929-es világgazdasági válság idején, amikor általános forradalmi válságot vártak vagy néhány évvel később, amikor a szélsőjobboldali veszély fel nem ismerése a munkáspártok megosztásához vezetett Németországban. *A népfrontpolitika meghirdetése* 1935—37 között a Komintern *történelmi érdeme,* de ezzel egyidőben *tragikus módon* a Komintern is *Sztálin taktikájának eszközévé vált.* Ennek tudható be, hogy 1939-ben *a szovjet—német barátsági szerződés* gyakorlatilag *sokkolta a nemzetközi munkásmozgalmat,* majd pedig *1943-ban* a szövetségesek partraszállásáért cserébe, *Európa jövőjéért" magát a Kominternt, a kommunisták világpártját is fel lehetett áldozni.*

Krausz Tamás a *IV. Internacionáléról tartott roppant érdekfeszítő előadást,* melyben nagyrészt arról volt szó: hogyan körvonalazódott az évek során az 1938-ban internacionálét alapító *Lev Davidovics Trockij 1923-tól mindvégig baloldali ellenzéki platformja olyan fogalmak körül, mint a permanens forradalom, pártdemokrácia és munkásdemokrácia, tervgazdálkodás és gyorsított iparosítás.* Trockij már a 20-as években háttérbe szorult a Szovjetunióban, 1934-ben emigrálni kényszerült; Sztálin mégis szükségét érezte, hogy *Mexikóban 1940-ben meggyilkoltassa.* Az akkori, és mai trockisták, a Komintern első négy kongresszusának forradalmi programját magáénak valló és gyakorlatilag *klubszerűen működő IV. Internacionálé fő érdeme az elméleti és gyakorlati*

szembenállás a sztálinizmussal.

Történelmi analízisük azonban igazából nincs: *nem látnak különbséget Kelet- és Nyugat-Európa között. Mindenhol az orosz forradalom modelljét akarják erőltetni* és így szükségszerűen szorulnak a politikai mozgalmak perifériájára.

A hat előadó rendre kitért témájának aktuális vonatkozásaira, de a nemzetközi munkásmozgalom mai állásának elemzése esetében külön vita hallgatói és részesei lehettünk.

Harsányi Iván (a Politikai Főiskola tanára) szerint, a munkásmozgalom a szokottnál is mélyebb válságban van: a megváltozott helyzethez való alkalmazkodás problémájával küzd, és amennyiben alternatívát akar állítani az elitista és egyenlőségellenes neokonzervativizmussal szemben, akkor nem elég a korábbi redisztribució-központú politika; az egész társadalom fejlesztésének és dinamizmusának feladatát kell felvállalnia. A legfőbb változást a társadalmi viszonyok globalizálódása, a centrumországok társadalomszerkezetének átrendeződése és a szocialista országok reformtörekvései jelentik. Ezek mozgalmai különbözőek, időnként szembe is kerülnek egymással. Kapcsolatuk kialakításában az előadó irányadónak tekinti Willy Brandt gondolatát, aki azzal kezdte egykor budapesti előadását:

„A nagyapáink közösek..."

Jemnitz János előadásában *az információs monopóliumokról szóló gondolatok érdemeltek különös figyelmet.* Mint mondta: a sajtó hajlamos arra, hogy például Dél-Koreából és Törökországból csak a növekedési mutatókat és a felhőkarcolókat mutassa, elhallgatva az ottani, a nyugati, sőt a hazai munkásmozgalmakat is.

Hülvely István (a Társadalomtudományi Intézet munkatársa) a nagyobb egyenlőség célkitűzésével definiálta a baloldaliságot. Szerinte *a mai baloldal alapkérdése: hogyan viszonyuljunk Marxhoz és a szocialista tradícióhoz?* Hangsúlyozta: a marxi történelemfilozófia nem köthető egyetlen politikai programhoz, abból egyformán következik a reformizmus és a forradalmiság. *Marx óta kialakult a „beavatkozó állam", az önmaga megváltoztatására vállalkozó és kényszerülő kapitalizmus reformkapitalizmussá vált. A marxi ortodoxia pedig eljutott végső válságához,* ezért a mai baloldal nem gondolkodhat kizárólag ebben. Fel kell ismernie, hogy

a demokrácia alapvető érték,

és ez nyújthat keretet az osztályharchoz.

Székely Gábor szerint *a marxizmus fő mondanivalója,* hogy *a kapitalizmus képtelen az emberiség problémáit megoldani,* sőt kifejezetten azzal jár, hogy a Föld kis része a nagy rész kárára és tönkretételével oldotta és oldja meg problémáit. *A munkásmozgalom a legtöbb helyen ma mégis vert helyzetben van;* a baloldal *esélyét* az jelentheti, ha *új szervezeti formákkal és új propagandával sikerül összefogni az új munkásosztályt.*

A hét záróakkordja a *Földes György* (MSZMP KB) részvételével megrendezendő *kirándulás lett volna,* de az előadót a kecskeméti Reform-műhely, a potenciális kirándulók felét pedig az eső vitte el. A beszélgetésre — melynek témája a közismert „történelmi albizottság" tevékenysége volt — lapzárta után került sor.

A konferencia (rövid közvélemény-kutatásom szerint emelkedő színvonalú és a témák szakértői számára is tanulságos volt. Pozitív és negatív példákkal egyaránt szolgált annak megvilágítására, hogy mindig a konkrét történelmi alternatívákról, vagyis: a lényegről beszélni.

Andor László

---

konglomerátuma politikai párttá váljon szét, mert csak így tudja az alternatívokat szövetségessé tenni. Ha nem lép a párt ebben az irányban, akkor szétmorzsolódik. *A pártszakadás nem belső ügye a pártnak, hanem kormányzati felelősség.* A szakadás körüli hezitálás a kormányzati munkát is lehetetlenné teszi. Mint mondotta Gombár Csaba *a pártszakadás kétségtelenül kockázattal jár.* Ennél békésebb utat jelent a platformosodás, amellyel viszont a pártnak vállalnia kell, hogy a feltornyosult problémák óriási tömegét tolhatja maga előtt. De mint mondotta

a platformoscdással a párt elkésett

már és egyébként is kevés benne a húzóerő. Szólt továbbá a politikai vezetésről. Véleménye szerint *a reformmagnak ma nincs politikai vezetője, mert a párt visszahúzó erő.* Végül pontokban foglalta össze ajánlásait: A közeljövőben rendkívüli pártkongresszust kell összehívni, hogy áttekinthetővé tegyük az erőviszonyokat; alakuljanak reformkörök horizontális szervezéssel; országos nyilvánosságot kell biztosítani a reformkörök számára napilapindítással.

Bokros Lajos korreferátumában *a reform kifulladásának veszélyére hívta fel a figyelmet.* Majd a kormány tevékenységét elemezte. Mint mondotta, *a kormány decemberig ura volt a helyzetnek.* Ez év elejétől *viszont tevékenysége a megszerzett stabilizációs remény elkorrodálásához vezet.* Sorba vette a közvélemény által is ismert kormányzati döntéseket, amelyek nagy vitákat váltottak ki. Hangsúlyozta, hogy nemcsak a súlyos örökségünk, hanem már ez a kormány is hozzájárult az életszínvonal romlásához, az inflációhoz. Javasolta a kibontakozás érdekében a kormányból a nem megfelelő emberek eltávolítását.

Lengyel László korreferátumában hangsúlyozta, hogy a pártok közötti versenyben egyetlen párt sem szerezhet komoly szavazatokat, ha a régi receptekkel áll elő. *Változtatni kell a gazdaságpolitikán. Katasztrofálisnak minősítette a Grósz-kormány által sikeresnek elkönyvelt gazdasági növekedését.* Ez *kalandorság volt,* mert a leglényegesebb célkitűzésben *a szerkezetátalakításban nem történt változás.* Ilyennek nem szabad többé előfordulni a magyar gazdaságban. Egyetlen cél a fontos: *az ország alkalmazkodóképességének megteremtése* a világpiachoz, minden

másért hiba a lakosság megsarcolása.

Mint mondotta, *tisztázni kell a reformpártnak, hogy mi a viszonya mindazokhoz a gazdaságpolitikai eseményekhez, amelyek az elmúlt 10-15 évben és 1986—87-ben történtek,* mert ezek az évek legalább annyira meg fogják nyomorítani a társadalmat, mint a korábbiak.

Javasolta, *újra kell gondolni a tulajdonosi rendszert. A pazarló gazdálkodással csak az új tulajdonosok fognak szakítani. Hiteles szembenézésre hívta fel a figyelmet Bős—Nagymaros, Tengiz és a világkiállítás tervével kapcsolatban,* mert ha nem tesszük, *el fog enyészni a gazdaság.* Újra kell gondolni a nemzeti kisebbségről szóló viszonyt, az aradi találkozót, az érdekképviseletet, a szakszervezeteket. Az MSZMP-nek magának is párttá kell válni, ha a többi párttal koalícióra akar lépni.

Bihari Mihály két reformcentrum létrehozását tartotta szükségesnek: a demokratikus reformcentrumnak tagja lehet mindenki, aki a demokratikus szocializmus híve. *E politikai szövetség létrehozásában az MSZMP-nek kulcsfontosságot tulajdonít.* A másik *a kormányzati reformcentrum,* amely biztosítaná a kormányzati szervek függetlenségét az MSZMP bürokráciájától. Hangsúlyozta az

új kormányprogramot koalíciós alapon

kell elkészíteni, az alternatívok meghallgatásával. Majd a többpártrendszer megteremtésének feltételeiről beszélt. A pártoknak arányos költségvetés, épület, telefon, gépkocsi, nyomdai kapacitás biztosítása szükséges. A tv-ben rádióban egyenlő műsoridőt kell adni a választásoknál. *Az üzemekből a pártokat ki kell vonni.* Meg kell teremteni a többpártrendszer társadalmi pszichológiáját. *Le kell építeni a félelmeket, a riogatásokat, a kétoldalú politikai bénultságot.*

Stumpf István a fiatal generáció várakozását tolmácsolta a reform-együttműködéshez. Jelenleg *a párt* véleménye szerint *gátja a mai magyar modern társadalom megteremtésének.*

A korreferátumok elhangzása után hétperces hozzászólások követték egymást, melyek során a résztvevők megismerkedhettek a budapesti, a csongrád megyei és a pécsi *reformkör tagjain keresztül a körök munkájával,* elképzelésével, követeléseivel. *Géczi József* a csongrád megyei reformkör tagja bejelentette, hogy *májusban országos tanácskozáson találkoznak Szegeden a reformkörök.* Majd tolmácsolta a csongrád megyei reformkör javaslatát a

rendkívüli pártkongresszus összehívására

ez év szeptemberében. E gondolattal többen is foglalkoztak felszólalásukban. *Pálfy G. István* rendkívüli kongresszust javasolt, de azt is hozzáfűzte, hogy ebben ne a jelenlegi Központi Bizottság döntsön. *Szántó György* szerint a párttagságot kell megkérdezni arról, hogy akar-e pártkongresszust, és mikor. *Sarkadi Nagy Barna* szerint a pártnak újra kell tudni fogalmazni viszonyát az egyházhoz. Le kell mondani a „pártvallásról" és függetlenül a világnézettől *bárkinek lehetősége legyen belépni a pártba, vagyis a párt váljon programpárttá. Huszár Tibor* felszólalásában hangsúlyozta a pártban

a debolsevizálás kulcskérdés.

Morális fedezetet kell biztosítani a tekintetben, hogy ki legyen szereplője ennek az átalakulásnak. A baloldali értelmiséggel is szót kell érteni a pártnak, mert a ma nyugdíjas párttagok között számtalan becsületes ember van, akit a változtatás ügyének meg lehet nyerni.

Egyetemünkről többen is jelen voltunk a kecskeméti tanácskozáson és *Gazsó Ferenc* professzor fel is szólalt. Mint mondotta *1989-ben választóvonalhoz érkeztünk el a reformküzdelemben.* A párt kohéziója felbomlóban van. Átgondolatlan lépések hátráltatják az önmagát túlélt hatalmi rendszer felbomlását. A reformfuvallat legutoljára az MSZMP-t érinti meg, melynek *vezetői ellenállnak a reformoknak,* a változtatásoknak, hangsúlyozta. *A párt csak olyan reformra vállalkozik, amely nem haladja meg a sztálini modellt.* Nincs koherens program a változtatásra. A párton belül a reformokkal szembeni ellenállást *a kiskorúság felrúgásával kell megszüntetni, a párttagságnak saját kezébe kell venni a párt megújítását mondotta.*

A késő délutáni órákban összefoglalójában a két politikus Nyers Rezső és Pozsgay Imre azoknak a véleményét erősítette meg, akik a pártszakadással szemben a belső megújítás mellett szóltak.

H. E.

(El)veszett harc az agyakért

Nap mint nap kénytelenek vagyunk szembesülni az értékválsággal. Tudományosnak hitt tételek kérdőjeleződtek meg, átértékelődtek, kiselejteződtek. Nem kímélve tépáz rendíthetetlennek vélt hitet, erkölcsöt, emberi tartást. Mindezt vajon hogyan éli meg az a diákság, amely esetleg már nem hisz a régiben, az új meg még csak sejteti magát, ugyanis a tanórák menetrendszerűen követik egymást, nem várhatnak míg az új beér. Beszélgetőpartnereim ezúttal két politikai tárggyal kapcsolatos gondolataikat osztották meg velem.

— Másodéves vagyok, filozófiát tanulnék már majdnem egy éve. A filozófiatanáromat valószínűleg az egyetemen megtanították egy bizonyos marxista szemléletmódra, és ettől nem nagyon tud elrugaszkodni. Próbál ugyan, de alapvetően minden egyes kötelező irodalom, amit kiad elolvasni, az marxista. Ha valaki felszólal, hogy szeretne *Hegelről* vagy *Sartre-ról* beszélni, azt ugyan megengedi, sőt, meg is dicséri az illetőt, de tulajdonképpen rögtön utána cáfolni kezdi, hogy az miért nem jó. Tény, hogy a marxista szemlélet a tanár minden liberális vonása ellenére nagyon beléje rögződött.

— *Te ellene vagy a marxista filozófiaoktatásnak?*

— Általában a filozófia nem érdekel és a marxizmus még annyira sem. Véleményem szerint nem a filozófia váltja meg az életet.

— *De gondolkodásra nevel.*

— Ez tény. De hát én sajnos nem is nagyon értem, hogy mit olvasok, ha a kötelező irodalomra rászánom magam. Egyedül Sartre-ot élvezem, ő érthetően ír. A marxistákat nem értem, hogy mit akarnak, annyira nyakatekerten fogalmaznak.

— *Mi a benyomásod, a csoporttársaid hogyan viszonyulnak a filozófiához?*

— Meg kell mondanom, nem sok filozófiaórán voltam. Amikor elmentem, azt tapasztaltam, hogy rendszerint van egy ember a csoportban, aki vállalkozik arra, hogy előadást tartson — természetesen nem marxista filozófusról. A többség viszont a csoportban teljesen inaktív, mert milyen is legyen, nem érdekli őket a dolog. Aztán van egy-két olyan ember, akit nem is igazán a marxizmus érdekel, hanem csak jó jegyet akar kapni a vizsgán, mert ez beleszámít az átlagba. Ők azok, akik hajlandók a kötelező marxista filozófusokból is előadást tartani. Persze, lehet, hogy nem így van, de ez a saját benyomásom. Viszont az tény, hogy ugyanezek az emberek a többi órán is nagyon vállalkozó kedvűek, viszont az előadásaik, érthetetlenek.

— *Egy másfajta filozófiaoktatás talán érdekelne?*

— Talán. Hogyha olyan tanár tanítaná, akiről érezném, hogy érti és velem is meg tudja értetni. A mi tanárnőnk nagyon aranyos, de úgy tűnik, mintha maga sem értené, amit mond. Csak fel kell nézni a táblára óra után, és teljesen nyilvánvaló, hogy az oktatása úgy ahogy van rossz. A tábla egy nagy krikszkraksz. Tele van nyilakkal keresztbe-kasul, de semmit nem lehet átlátni, semmit nem lehet megértetni belőle. Kizárólag megfoghatatlan fogalmakat jegyez fel, amelyeket viszont nem magyaráz el. Nyilván ő megtanult az egyetemen egy filozófiai nyelvezetet és ezt ma már nem tudja lefordítani olyan nyelvre, amelyet mi is megérthetnénk. Sajnos ez a helyzet. Hogy bennem van a hiba? Nem hiszem, mert a statisztikát, a matekot, a pg-t és mindenféle más tárgyat is meg tudok érteni, könnyen dűlőre tudok velük jutni. Ha volna valaki, aki rendesen el tudná magyarázni, akkor azt hiszem, számomra se maradna teljes homályban a filozófia.

— *Történelmi materializmussal nemcsak az egyetemen, hanem a középiskolában is foglalkoztál. Ahhoz is így viszonyulsz?*

— Hát erre nem tudok mit mondani. Én nem kötelezem el magam semmiféle filozófiai irányzat mellett vagy ellen. Nekem van egy saját gondolkodásmódom. Megpróbálom magamnak kialakítani a világról az elképzelésemet, ami ugyan nagyon nehéz, és nem is igazán megy, mert sok a buktatója, de még mindig jobb, mint átvenni valamit.

— *És nincs senki, aki ebben segítene?*

— Sajnos senki, pedig jó lenne. A gimnáziumban volt egy filozófiatanárom, aki eleinte igen kemény kézzel megpróbált tanítani a rendes tanmenet szerint és mikor látta, hogy ez teljes csőd, senki sem fogadja el, mert nem mentek be az órára hiába kaptak igazolatlan hiányzásokat, akkor változtatott. Az órán elkezdtünk beszélgetni arról, ami minket érdekelt. És akkor lett jelentősége a filozófiának számunkra, mert legalább a problémáinkat és a gondjainkat meg tudtuk beszélni a világról, a mindennapi életről, a politikáról. Nem volt szó semmiféle dialektikus materializmusról, hegelizmusról, vagy akár egzisztencializmusról. Semmilyen irányzatnak nem voltunk alávetve.

— *Mi okoz gondot abban, hogy kialakítsd a világnézeted?*

— A legnagyobb gondom, hogy nincs világképem, pedig szeretném, hogy legyen...

— *És mi az, ami ezt leginkább akadályozza?*

— Nem is tudom. Nagyon fölfordult számomra ez a világ. A kapcsolatok felszínesek. Főleg itt az egyetemen. Rettenetesen felszínes barátságok, illetve kapcsolatok alakulnak ki. Máshol, azt hiszem, nem ennyire, de az egyetemen nagyon így érzem. Lehet, hogy csak az én körömben? Én azért megpróbáltam kiválasztani egy olyan kört, amelyik nem annyira idegen, de még itt sem érzem mindenkiről — egy-két embert kivéve —, hogy azt mondja, amit gondol. Pedig szerintem egy őszinte, értelmes baráti kör nélkülözhetetlen lenne abban, hogy a közös korosztályi tapasztalatokkal valamiféle mezsgyét nyissunk ebben a ránk örökített dzsungelben.

★

— Harmadéves vagyok. Először a tud. szoccal, majd a Magyar munkásmozgalom története tárggyal kerültem kapcsolatba. A tudományos szocializmussal alapvetően az a gond, hogy kötelező tárgy. Emiatt olyan emberek is eljárnak az órára, akik egyébként politikaelméletet sem hallgatnának, hogyha ez egy általános politikaelmélet lenne, amelynek keretében sok mindent tanítanának. Tudomásul kellene venni, ma nem igénye minden embernek, hogy politizáljon, és hogy mindenkit érdekeljen *Platón* vagy mondjuk *Machiavelli*. A másik gondom, hogy viszonylag nagyon szűk a tárgy tematikája, bár az utóbbi időben e téren jelentős lazulás tapasztalható. Idősebb barátaimmal beszélgetve mondták, hogy ők még csak marxi politikaelméletet tanultak, ehhez képest most már beillesztik a tárgyba a mai magyar politikaelmélet szakértőit is: Gombárt, Bibarit stb.

— *Mi az, amit változtatnál a tárgyon?*

— Jó lenne elérni, hogy csak az vegye fel, akit érdekel. Másrészt pedig, hogy lényegesen szélesebb skálából lehessen választani és ne csak egy általános politikai elméletet kelljen tanulni. Persze ez utóbbiról is szó lehet az első évben, de felsőbb szinten már az lenne jó, ha témák szerint választhatnának kurzust a hallgatók. Mivel például engem az angolszász politikai elméletvonal érdekel, ezért én olyan tanárt választanék, aki ilyen kurzust vezet. A következő félévben pedig már a német filozófiával, vagy az ókori államberendezéssel vagy bármivel foglalkozhatnék. Ebből persze kiderül az is, hogy szerintem nem kellene feltétlenül szétválasztani a tanszékeket olyan mereven, mint ahogy az van. Persze az sem mellékes, hogy az ember milyen tanárhoz kerül, mert ez jórészt befolyásolja azt, hogy végül is ott mit fog kapni. Én tudatosan mindig arra törekedtem, hogy bizonyos tanárokat elkerüljek. A tanszéken van néhány tanár, akit érdemes meghallgatni, még e szűk merítésű tematika mellett is, de vannak akiket viszont el kell kerülni. Ezt meg lehet umbuldálni azzal, hogy az ember csoportot cserél, meg sok minden mással. Nyilvánvaló viszont, hogy ez nagy tömegben nem választható lehetőség. Mindenki nem cserélhet csoportot, mert akkor gáz van.

— *Mi a tapasztalatod? Mostanában az oktatók nincsenek zavarban a tárgyaik miatt?*

— A tanárok egy része úgy érzi, hogy most az van, amit ők már korábban is hirdettek. Mert már tíz évvel ezelőtt is azt mondták, hogy itt demokrácia kell, hogy egy szélesebb oktatást kell biztosítani. Ez persze nem azt jelenti, hogy ők nagyon színvonalasan tanítanak, de mégis valamivel nyitottabbak, mint a többiek. A másik része az oktatóknak pedig nyilvánvalóan megpróbál valamit tenni, de hát ez eléggé kellemetlen helyzetet teremt. És vannak néhányan, akik úgy oktatnak mintha mi sem történt volna. Ezekről az órákról lassan a hallgatóság is elfogy, de ez sem rendíti meg őket. Olyan szélsőséges esetek is vannak, ahol a tanár az alternatívokat szidja, a nép ellenségének minősíti azokat. Viszont hozzátartozik, a képhez az a tapasztalatom is, hogy míg a diákság egy része radikális és szeretne minél érdekesebb dolgokat tanulni, addig találkoztam olyan hallgatókkal is, akiknek nagyon tetszett teszem azt a filozófiatanszék legvonalasabb, oktatójának előadásai. Ezek a hallgatók nem is vágynak a jegyzet felmondásánál többre. Csak egy dolgot állít a tanár az órán és ezen még vitatkozni sem kell. Nem gond az sem, hogy mit tanuljanak: a kötelező irodalmat? a jegyzetet? az előadást? Mind a három teljesen lefedi egymást, így háromszor ismétlik át a tananyagot és sikeresen vizsgáznak. Nyilvánvaló, van egy olyan hallgatói réteg, amelyik arra van szocializálva, hogy eszerint a régi szisztéma szerint tanuljon. S ha szabad tanárválasztás és meghirdetett kurzusok lennének, sem kellene attól tartani, hogy ezekre az ideológiai tárgyakra nem lenne jelentkező. A megoldást nem is ezeknek a tárgyaknak a megszüntetésében látnám, hanem abban, hogy a régi ideológiai tárgyak meghirdetése mellett legyen mód arra is, hogy más alternatív kurzusok is induljanak. És szerintem nagyon fontos lenne (ami a filozófia és a politikaelmélet tanszékre is igaz) az, hogy ezeken az alternatív kurzusokon viszont mindenki azt tanítsa, amihez igazán ért.

H. E.

Ördögök

„Mint ahogy a halál esetében sem változik meg a világ, hanem véget ér"
Wittgenstein 6.431

Majd húsz év késéssel végre eljutott hozzánk is egy újabb jelentős film egy jelentős rendezőtől, *Ken Russeltől*, akinek *Ördögök* című, egykor nagy botrányokat kavaró filmjét a hírek szerint *a közeljövőben műsorára tűzi a Filmmúzeum*. Russel, aki változatos életpálya (volt tengerész a brit flottánál, festő és a Norvég Királyi Balett táncosa) nyomán jutott el a filmhez, első nagyjátékfilmjét 1967-ben *negyvenévesen forgatta. Filmjein* lenyomatként *ott vannak azok a művészeti hatások, amelyek Russelt érték*, ott vannak azok a médiák *(zene, tánc, színház, festészet)*, melyekkel foglalkozott, és ezek használata *lenyűgözően expresszívvé teszi alkotásait*. És ott van néhány korszak nyoma, olyan korszakoké, amelyek hasonló strukturális adottságaiknál fogva alkalmasak arra, hogy egy Russel által elképzelt filmi tér alapjává váljanak. Hogy mi ezeknek a korszakoknak a közös összekötő jegye? *A válság*, pontosabban az a szituáció, amikor *véget ér egy korábbi kultúrkorszak és az új még nem tud megszerveződni*. A hosszú és kínos vajúdás alatt régi és új és még számtalan más érték, intézmény keveredik, sokszor egymást zavarva. Az átmeneti kor szinte labirintusként áll a kortársak előtt, *életük minden percét határhelyzetként élhetik meg, de persze egyben megnőhet az egyén szabadságfoka*, olyan utakon is elindulhatnak a bátrak, amelyek csak most nyíltak meg előttük. A film főhőse egy autonóm individum, *Grandier* atya (Oliver Reed kitűnő alakításában), az „érzéki zseni", aki a XVII. század vallásháborúk sújtotta Franciaországában

a nőket választja médiumnak,

akiken át eljuthat Istenhez. Devianciájával *kihívja maga ellen a világi és egyházi hatóságok és maga Richelieu kitüntető figyelmét*. A pikareszk regény pokoljárássá alakul és Grandier egy profán passió stációit járja végig. *A film sztorija egyébként valóban megtörtént*, Grandier atyát 1634-ben ítélték máglyára az ördöggel való cimborálás és apácák megrontásának vádjával. Russel a kor és az előző század (a XVI.) manierista jelképeit és motívumait mintha filmbe (a nyitóképek mintha az idősebb *Brueghelt* idéznék, a későbbiek mintha *Boscht*) *— innen is származtatható a film fantasztikus színvilága, a szépség és a borzalmak elválaszthatatlanul egymásra hányt tömege*. „Az erotikusan-meanderesen összefonódott testek közül hatalmas szemek meredtek ránk és keresik pillantásunkat, holtsápadt mosolyú, elmosódott arcok váltakoznak elefántcsontmerev — kegyetlen tisztaságúakkal. Ezeken a képeken minden lebilincselő, minden azért van kigondolva, hogy megkapjon bennünket, a tárgy ritkasága révén az intellektuális kíváncsiságot felszítsa, az érzékeket elragadja, a szemet szokatlan szín és formajátékkal megidézze. A legjobb manierista művek fő értéke az általuk kiváltott érzelmi sokkban rejlik." (Charles Sterling)

Nem szabad elfelejteni, hogy ez a kor, a színház kora is, ahogy Hermann Nitsch fogalmaz: „A hagyományos világképek széthullása, átalakulása s ezzel egyidejűleg a kísérlet arra, hogy rugalmasabb, kevésbé nehézkes tájolópontot leljünk, minden eddiginél nagyobb lehetőséget ad arra, hogy olyan formák, mint a dráma, a liturgia, a kultusz és az ünnep egymásba olvadjanak és feloldódjanak az életben." És valóban zajlik az előadás, *még a máglya fénye mögött is folytatódik, a közönség pedig mint rockkoncerten a ráadást, úgy követeli a búcsúcsókot.*

De más szempontból is közelíthetünk a kérdéshez, hiszen a film alakjai maguk is színházat „játszanak", néha kifestett arccal, *akcióik színházi akcióknak bizonyulnak, vagy azzá válnak, ahogy az ördögűzési inkvizíciós eljárás feketemisévé fajul*. A Gonosz, amelyet kiűzni próbálnak, orvul megtestesül a látszólag szakrális intézményekben. A szentség itt gúny és káromlás tárgyává válhat (ezt Russel a blaszfémiára hajlamos fenegyerek kajánul illusztrálja). Jeanne a zárda púpos főnöknője (szerepét *Vanessa Redgrave* játssza) álmaiban obszcén és szentségtörő helyzetekben jelenik meg Grandier. A súlyosan hisztérikus Jeanne így maga lesz az ördögűzési szertartás médiumává és a Grandier-t bedaráló mechanizmus engedelmes eszközévé az egész zárdával együtt.

A történet lassan és szinte észrevétlenül alakul át happeninggé, miközben a filmbéli apácák

egy permanens orgia

résztvevőivé válnak. Színházat látunk itt, mintha csak a Nitsch-féle radikális kísérletek valamelyikébe csöppennénk, ahol az egymást követő hidegen kiszámított aktusok fokozatosan szorítják sarokba a nézőt. *A szertartást egy popsámán küllemű inkvizítor celebrálja*, aki az ördögűző szerepét és annak paródiáját egyszerre nyújtja, ahogy a paródia és a „komoly" szint elkülöníthetetlenül összefonódik. *A véres dráma mögött ott van önnön szatírája, a színházat már a színház kedvéért játsszák és a valóságot ha amúgy már nem cselekedhetnek valóságosan, bevonszolják a színházba.* És mindezt vérrel öntik le, hiszen *a kiömlő vér látványa tudja csak felébreszteni a közösségi érzés és a tudat utolsó maradékait. „A színházi kegyetlenség szabaddá tesz bennünket."* (Nitsch)

És ott van a film másik fontos rétege,

a koncepciós per,

amely maga is a „színházi" akciók egy formája, alaposan dresszírozott és tenírozott szereplőkkel. *A filmi per azonban a történelem nagy pereinél is átlátszóbb, szereplői minduntalan kiesnek szerepükből, folyton „kibeszélnek" és pocsék dilettáns előadást produkálnak. Ez a per a mindenkori* nagy pereknek egyszerre parabolája és paródiája, tétje éppen az autonómia, amely ebben modellhelyzetben csak a halál révén váltható meg. Miközben Grandier arca elolvad a tűzben lábai elé omlanak a város falai, a Richelieu-féle megalomán zsarnokok elől senki sem maradhat rejtve. Russel zseniálisan komponált képek, zene és színek aprólékos fokozásával *elképesztő hatást tud elérni;* néha szivárványszínekkel, máskor alulról, rácson át, kékes, hideg fénnyel hinti be szereplőit.

Valamennyi médiáját mesterien kezeli, pontosan tudja, hol mennyit kell adagolnia amíg folytonosan sokkban és sakkban tarthatja nézőit.

Itt emlékezhetünk meg *a filmátvételi bizottság sokéves áldásos működéséről*, mely bizottság sokkoló képei és gyanús politikai mondanivalója okán *mindeddig megóvott minket eme alkotás dögletes látványától* (és még jó néhány filmet lehetne felsorolni). A tilalmat tavaly feloldották — erre a filmre legalábbis biztosan — és csak reménykedni lehet, hogy a nálunk csak videón, sokszor csak rossz másolatokon terjedő alkotások mozikban is láthatóak lesznek — egyszer.

Barotányi Zoltán

Szuperadósokká váltunk

Zűrzavaros kezdés után zűrzavaros gazdaságunkba kaphattunk bepillantást egy gazdasági szakembertől. A jövőnkről festett képet nem lehet túl idillikusnak mondani. Ha valakinek voltak korábban olyan érzései, hogy beindult valami ebben az országban, akkor ezeket hamar el kellett felejtenie.

Lengyel László több kérdéssel foglalkozott részletesebben. Először elemezte azt a helyzetet, amely az új gazdaságpolitikai programot rákényszerítette a kormányra. *1987 szeptemberére* világossá vált, hogy a korábban *meghirdetett program*, mely szerint ilyen szerkezet mellett lehetséges a gazdasági növekedés, *hibás volt. E tévedés adósságállományunkat 2,5-szeresére növelte. Szuperadósokká váltunk.* A szeptemberi program a

— szerkezet-átalakítás megkezdését

— a gazdasági növekedés és az élőszínvonal-növekedés visszafogását,

— valamint a külső egyensúly javítását tűzte ki célul.

A gazdasági növekedés visszafogását pénzügyi intézkedésekkel próbálta volna megvalósítani, a korábbi adminisztratív eljárásokkal szemben. Az elmondottakból az derült ki, hogy *a programpontok csak ígéretek maradtak*. A vállalatok és a mezőgazdaság adósságait leírták, és a támogatások újra kimentek a régi szerkezet finanszírozására, sőt elmondható, hogy a veszteséges ágazatok *jövedelmileg* még meg is erősödtek.

Az operatív pártirányítás is egyre keményebben vesz részt a gazdaságirányításban. A miniszterelnöki és a pártfőtitkári szék egy személyhez kötődése is a *negatív tendenciákat erősítette*. Sajnos az is világossá vált, hogy az *adósságterheink jelentősen nem csökkenthetők*, és mindemellett a kifulladt konjunktúra miatt *az inflációs nyomás is még nagyobb súllyal nehezedik a gazdaságra.*

A jelenről hallgatott lehangoló elemzés után *a jövőről vázoltak sem lehettek túl optimisták.* Vajon elég lehet-e a gazdaságban egy amputáció, vagy *már hullaboncolásról lesz-e szó? Az előadó a legsúlyosabbnak a mai 14—25 év közötti fiatalok helyzetét találta.* Lakáshiány, munkanélküliség — ezek az egyetemisták perspektívái is. Az elkövetkezendő években *a nagyobb néprétegek 25-40 százalékát fogja jelentősebb életszínvonal-csökkenés sújtani.* Felhívta a figyelmet a pártok gyakorlati stratégiáinak hiányosságaira. A pártok munkájából még hiányoznak azok az elemek, amelyek az Élethez való közeledést jelentik. *Nem sokat foglalkoznak olyan problémákkal, mint például a gazdaságban ballasztként cipelt több százezer nő helyzete.*

Több kérdés merült fel, amelyek megválaszolása a jövő politikai pártjaira hárul. Bárki is fog ezekre a kérdésekre végleges választ adni, sem határainkon belül, sem azon túl nagy támogatásra valószínűleg nem számíthat. Ezek közül néhány:

— a tulajdonformák változását milyen keretek között lehet megoldani,

— a KGST nagyberuházásoktól hogyan távolodjunk,

— milyen legyen egy hosszabb távú adósságstratégia.

A politikai vezetés élethalálharca milyen eredménnyel jár majd, a reformszárny meg tudja-e őrizni pozícióit, vagy egy csehszlovák típusú megoldást kényszerítenek a gazdaságra és a társadalomra. A párt jelenlegi vezetősége *érzi, hogy a demokratizálódással és a piacgazdaság kiépülésével, a ma még érvényes „jogosítványaikat" elveszíthetik*, ez alapja lehet annak a tendenciának, amelynek *eredménye egy fokozatos lelassulás és megtorpanás lehet a reformok folyamatában.* Vajon érezhetőe mindez már ma is — ezt döntse el ki-ki maga!

Móré Ferenc

(Lengyel László: közgazdász, a Pénzügykutató Rt. munkatársa.)

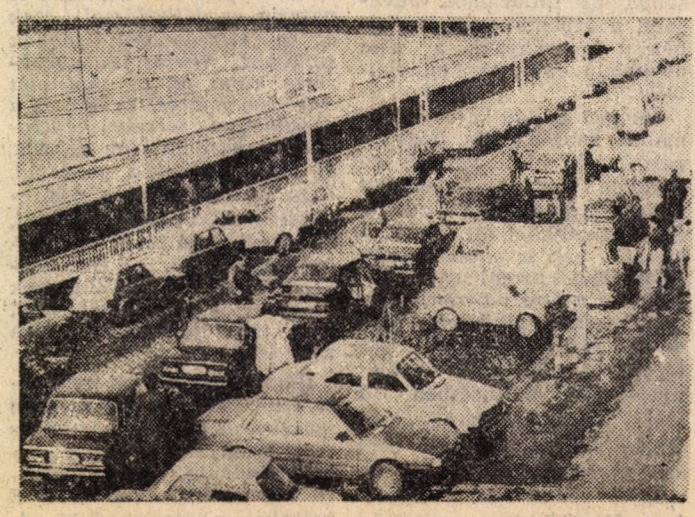

Fotó: Rózsa Gábor

A magyar—román viszony fél évszázada (1948–1989) II.

Grozától Ceausescuig

Legutóbbi lapszámunkban Erdély és a nagyhatalmak címmel a második világháború utáni magyar—román tárgyalásokat, a békekötés nemzetközi körülményeit, feltételeit, tartalmát tekintettük át annak az interjúnak az első részében, amelyet Fülöp Mihállyal, a nemzetközi tanszék munkatársával, a téma szakértőjével készítettünk. Ez a beszélgetés a legutóbbi negyven évet tárgyalja.

Közgazdász: A Groza kezdeményezte magyar—román közeledés a magyar nemzetiség egyenjogúsításának kísérlete igencsak kérészéletűnek bizonyult...

Fülöp Mihály:

A szovjet—magyar—román viszony 1948-ban változott meg, amikor Románia és Magyarország betagozódott a szovjet szövetségi rendszerbe és belpolitikájában mindkét ország a szovjet, vagy pontosabban a sztálini modellt kezdte alkalmazni. Szovjet szempontból a második világháború után Románia stratégiailag fontosabb volt — Bulgária, a Földközi-tenger térsége, Közel-Kelet felé vezető csapásirányban található, — mint Magyarország. (Ez még akkor is igaz, ha elfogadjuk, hogy az 1958-as szovjet csapatvisszavonás Románia stratégiai leértékelődését jelezte.) Ilyen körülmények között érthető, hogy a magyar külpolitika hamar feladta az összmagyarság — s így az erdélyi magyarság — érdekeinek képviseletét, a sztálini nemzetiségi politika bevezetésével pedig hamarosan ellehetetlenült az erdélyi magyarság kollektív, politikai érdekvédelme...

K.: Érintette ez a változás a magyar érdekek képviselőinek egyéni sorsát is?

F. M.:

Sajnos igen. 1946—1948 tavasza között dr. Gyöngyössy István, egy kommunista diplomata volt bukaresti ügyvivőnk, aki rendszeresen felemelte szavát az erdélyi magyarság jogsértései ellen, eljárt a magyar külügyi érdekek védelmében. 1948 áprilisában hazarendelték, majd 1949. szeptember 30-án letartóztatták. (Éppen ekkor tárgyalták Rajk László ügyét) Budapesten román tisztek mutatták meg Gyöngyössynek Bukarestből diplomataként hazaküldött számjeltáviratainak *eredeti* példányát, amivel azt óhajtották bizonyítani, hogy ő „veszélyes magyar nacionalista". 1954-ben szabadult, rehabilitálták. De tragikusabb Demeter Béla erdélyi újságíró-politikus sorsa, aki a magyar békeelőkészítés román referense volt, s részt vett a párizsi tárgyalásokon. Őt 1951-ben

a magyar hatóságok kiadták Romániának,

s mint politikai elítélt lelte halálát a zsilavai börtönben.

Az erdélyi magyar vezetőket pedig — Kurkó Gyárfástól Márton Áronig — 1949—1951. között ítélték el. Ebben az időszakban a magyar érdekek külpolitikai és nemzetiségi képviseletének lehetősége gyakorlatilag megszűnt.

Románia és Magyarország azonos szövetségi rendszerhez tartozása, a belpolitikai hasonlóságok valójában a két ország egymástól való elszigeteltségét takarták.

K.: Sztálin halála után a román vezetést elkerülték az „olvadás" okozta kelet-európai változások. Hogyan reagált a román pártvezetés mindarra, ami 1956-ban Magyarországon történt?

F. M.:

1956-ot a román pártvezetés halálos veszélyként értékelte. Gheorghiu Dej egyik beszédében kifejtette:

„a legreakciósabb erők reményei... a szocialista tábor szétbomlasztása kudarcot vallottak. A szocialista tábor országainak egysége és baráti kapcsolatai a Szovjetunióval... lehetővé tették, hogy szembeszálljanak egy reakciós fasiszta magyar állam létrehozásával, amelynek soviniszta és revizionista tendenciái mindegyik szomszédja ellen irányultak volna, beleértve Jugoszláviát is."

E szavakból nemcsak az olvasható ki, hogy a román vezetés saját rendszerének létéért aggódott, amelyet alapjaiban rendíthetett volna meg a magyarországi események átterjedése, hanem Románia területi integritásának, vagyis Erdély odatartozásának féltése is. A román vezetés ezért határozottan támogatta a szovjet katonai fellépést, a magyar kérdés „megoldásában" a Szovjetunióval együttműködve pedig részt vállalt...

K.: Hogyan?

F. M.:

1956. november 22—23-án Budapestre érkezett Gheorghiu Dej, Chivu Stoica, Emil Bodnaras és Valter Roman. A Népszabadság november 25-i számában megjelent közlemény szerint: „mindkét kormány egyetért abban, hogy az ellenforradalmi erők felülkerekedése Magyarországot a szomszéd népek és Európa békéjét veszélyeztető tűzfészekké változtatták *volna*. Nem kétséges az sem, hogy a soviniszta uszítás levitézlett erői ismét megkísérelték *volna* a magyar és román népet egymás ellen fordítani." S bár tudom, hogy egy beszélgetésben nem szerencsés az idézethalmaz, a közleményben „a magyar forradalmi munkás-paraszt kormány

legőszintébb köszönetét fejezte ki azért a politikai és erkölcsi támogatásért és jelentős anyagi segítségért,

amelyet a baráti román nép és a Román Munkáspárt Magyarországnak nyújtott a népi demokratikus rendszer megvédéséhez és a súlyos gazdasági nehézségek leküzdéséhez". A döntő itt nem is annyira a 60 millió rubel áruhitel nyújtása volt, hanem az a történet, amit Ember Judit: Menedékjog című filmjéből, illetve könyvéből megtudhatunk...

K.: Vagyis a „Nagy Imre-csoport elrablása..."

F. M.:

1958. február 20—28. között magyar párt- és állami küldöttség járt Romániában, amely — a nyilatkozat szerint — *„hálával"* gondolt arra, hogy „a román nép az

elsők között nyújtott segítséget" Kádár János vezetésének.

Ebbe a — hatvanas évek közepéig tartó — hálaérzetbe tartozott az is, hogy a magyar küldöttség „kommunista kötelességének" érezte kijelenteni, hogy a „Magyar Népköztársaságnak a Román Népköztársasággal szemben semmiféle területi igénye nincsen, mi a román néppel kapcsolatban nem az imperialista területi követelés, hanem a szocialista együttműködés, a jószomszédi viszony és a testvéri barátság politikáját követtük és ezt követjük a jövőben is." A küldöttség arról is „meggyőződött", hogy a „Román Munkáspárt kitűnően alkalmazza a lenini nemzetiségi politikát".

K. Ezekből a nyilatkozatokból az is kitűnik, hogy a magyar vezetés igyekezett „megnyugtatni" a román vezetést mintegy azt bizonygatva: 1956 ellenére Magyarország részéről nem fenyegeti veszély!?

F. M.:

A román vezetés megnyugtatására szánt magyar kijelentések nem érték el a kívánt hatást. Románia — 1956 talán tudatalatti utórezgéseként — a kétoldalú kapcsolatokat korlátozni igyekezett. A román pártvezetés 1956—1957-ben kétségbevonta a romániai magyarság többségi államhoz való hűségét. Ennek következménye az 1957-es represszió magyar értelmiségiekkel szemben, majd 1959—1961. között a magyar egyetem, iskolák „egyesítése" a románnal.

A román nemzetiségi politikában egyre jobban felülkerekedtek az állambiztonsági szempontok, kizárólag a kisebbségi „nacionalizmus", „elzárkózás" ellen harcoltak. Kialakult tehát a bizalmatlanságon alapuló, beolvasztásra törekvő nemzetiségi politika.

Mindezeknek a román félelmeknek semmiféle alapjuk sem volt, mivel a romániai magyarok politikai lojalitásához — a korábbi nemzetiségi sérelmek ellenére — kétség nem férhetett.

K.: A szovjet vezetés milyen következtetéseket vont le 1956-ból?

F. M.:

Az 1956. október 30-i szovjet kormánynyilatkozat néhány napon belül túlhaladottá vált. Szovjet szempontból döntő jelentőséget annak tulajdonítottak, hogy „Romániában sem akkor, sem később a szocialista rendszer s vívmányai nem rendültek meg. Románia szilárd, a szocialista rendszer védelméért kiállni tudó, megbízható szövetségesnek bizonyult." A szovjet külpolitika balkáni békeoffenzívájával kapcsolatban így kerülhetett sor — a Varsói Szerződés Politikai Tanácskozó Testülete 1958. májusi határozata alapján —

a szovjet csapatok visszavonására.

Az 1956-os próba fényénél szovjet oldalról úgy látták, hogy Románia belső rendje, külpolitikai orientációja miatt nincs aggodalomra okuk. A magyar külpolitikának pedig 1956 után újra meg kellett szereznie és „kiérdemelnie" szövetségesei bizalmát, és a nyugati kapcsolatok helyreállítása is évekig húzódott.

K.: Románia külpolitikájával aligha szolgált rá a szovjet bizalomra!?

F. M.:

A román külpolitika jelenlegi irányvonala az 1960-as évek elején alakult ki a Szovjetunióval, a szocialista közösség országaival folytatott politikai vita során. A román politikai eltérés legfőbb kiváltó oka, hogy az SZKP XX. és XXII. kongresszusa után *megújuló* szovjet politikával (s a mozgalom főáramlatához tartozó többi párttal, így az MSZMP-vel) szemben az RMP Gh. Gheorghiu Dej-féle vezetése a *régi*, 1948—1953. között kialakított politikai gyakorlatot folytatta tovább és szemlélete változatlan maradt. 1961—1964 között

a román vezetés tehát azon az oldalon sodródott ki a nemzetközi kommunista- és munkásmozgalom fő áramlatából, amelyen a korábbi — régi — politikai szemlélettel és gyakorlattal szakítani nem akaró albán és kínai vezetés.

Mivel a mozgalom főáramlata által képviselt internacionalista elvekkel ezt a vonalat már nem lehetett „legitimizálni", az RMP KB 1964. áprilisi plénuma a „nemzeti érdeket védő" ideológiai érvrendszerével igyekezett igazolni —, s igazolja ma is — a román politikát. A román külpolitika többi szocialista országtól eltérő lépéseivel pedig ehhez a vonalhoz igyekezett külső támogatást szerezni, vagyis a Szovjetunióval, szövetségeseivel szemben „megvédeni" *elavult* politikai szemléletét és módszereit, *zárt hatalmi struktúráját.*

K.: A Szovjetunió miért tűrte el a román „különutat?"

F. M.:

A román külpolitikai eltéréseket szovjet oldalról valóban nagyfokú megértéssel és türelemmel kezelik. Egyes szovjet értékelések szerint ezek nem sértik a Szovjetunió alapvető biztonsági, politikai és gazdasági érdekeit. A szovjet külpolitika az 1961—1964-es időszak (a korábbi Jugoszláviával folytatott vita) politikai tanulságait levonva arra a következtetésre jutott, hogy Albánia, valamint Kína elszakadása után nem engedheti meg magának egy újabb szocialista országgal, Romániával folytatott nyílt vitát, esetleg szakítást. A szovjet politika az *egység* fenntartása és erősítése érdekében pedig kénytelen eltűrni azokat az — egyébként *alapvető* szovjet biztonsági politikai és gazdasági érdekeket nem sértő — eltéréseket, amelyekkel a román külpolitika nyugati, jugoszláv, és kínai partnereinek „önállóságát" és „függetlenségét" igyekszik bizonygatni. (Egyik szovjet kollégám szerint 1968—1971. között a Szovjetuniónak sikerült ezeket az eltéréseket az „elviselhető bosszúság" szintjére visszaszorítani.) Szovjet részről Románia megítélésében a döntő szerepet belpolitikáik hasonlósága; az „RKP vezető szerepének töretlen érvényesülése", a „szocialista" vívmányok szilárdsága, a szocialista országok egysége helyreállítása és fenntartása érdekében a román külpolitika közös vonalhoz való közelítése játszotta.

K.: A magyar—román viszony ekkor hogyan alakult?

F. M.:

1961—1968 között a kétoldalú problémákat felsőszintű tárgyalásokon próbálták megoldani. A tisztázó jellegű vitáknak az 1968-as csehszlovákiai akció vetett véget. Ceausescu elnök akkori fellépésével, vagyis

a katonai bevonulás elítélésével ért el népszerűsége zenitjére.

A kétoldalú kapcsolatokban a fejlődés megakadt, míg a román pártvezetés az erdélyi magyarság lojalitását a belső összetartás érdekében meg akarta nyerni. 1972—1977 között — Kádár János 1972-es bukaresti látogatását követően — román részről az elzárkózás intézményesítésének politikája (állambiztonsági rendelet, „szállástörvény" stb.) kerekedett felül, s a nemzetiséggel szembeni bizalmatlanság tendenciája erősödött fel párhuzamosan Ceausescu elnök személyi hatalmának megszilárdításával, politikájának egyre erőteljesebb érvényesülésével.

K.: Mi történt az 1977-es Kádár—Ceausescu debreceni—nagyváradi találkozó után?

F. M.:

A találkozón megegyeztek a gazdasági, politikai, kulturális, idegenforgalmi kapcsolatok bővítéséről, a kolozsvári és debreceni főkonzulátus megnyitásáról, a fővárosokban

a magyarellenes érzelmek felszításával

elterelni a figyelmet. (A Szovjetunió elleni érzelmek kihasználása — Besszarábia, Észak-Bukovina ürügyén — természetesen korántsem ilyen nyílt és kockázatmentes.) A magyar—román kapcsolatok legfőbb problémája éppen ez az iránt nyilvánuló bizalmatlanságon alapuló elzárkózási tendencia, ami az utóbbi években már utasforgalmi, s egyéb gondokat is okozott.

K.: A román külpolitika mozgástere egyre jobban beszűkül. Románia az elmúlt hónapokban példátlanul elszigetelődött. Mi annak az oka, hogy a román diplomácia közismert hajlékonyságát, taktikai rugalmasságát elvesztette?

F. M.:

Az utóbbi időben a Magyarországra érkező menekültek, a romániai területrendezési tervek, kisebbségi politika és általában az emberi jogi helyzet miatt hirtelen éles megvilágításba került a román rendszer politikai gyakorlatának valódi természete. A román külpolitika hitelét, szavahihetőségét Nyugaton az 1981—1982-es adósságátütemezési válság kezdte ki. A szovjetunióbeli változások pedig az utóbbi három-négy évben éles „kontrasztfényt" vetettek a román belpolitika mozdulatlanságára, amit legutóbb a hat veterán pártmunkás levele tört meg csupán. A külpolitika, a „csúcsdiplomácia" sikerei már a múlté, a kabinetpolitika „bűvészmutatványai" már nem segítenek azon, hogy a hatalom egyre szűkülő belső bázisa törékennyé, rugalmatlanná teszi a román külpolitikát. Ennek mozgásterét ugyanis a külső, nemzetközi tényezőkön kívül elsősorban a román vezetés bel- és gazdaságpolitikája szűkíti be. 1968 után a legfőbb belső összetartó erőt a külső — értsd szovjet, magyar vagy bolgár — veszéllyel érvelés jelentette. A rendszert, a jelenlegi hatalmi struktúrát igazoló és támogató nemzeti érzések, a román területi integritást „megtartó", status-quo védő nacionalizmus ereje mindeddig nagyobbnak bizonyult, mint a belpolitikai-gazdasági helyzet keltette társadalmi elégedetlenség megnyilvánulása. A külső veszélyre való hivatkozás pedig még a romló belső körülmények között is alkalmas a nemzeti „összefogás", „összetartás" felébresztésére.

K.: Meddig tarthat ez még?

F. M.:

A román politika megváltozása csak akkor következhet be, ha tudatosan szított, külső „veszedelmektől" való félelem csökken, vagy megszűnik, és lesz olyan belpolitikai erő, amely vállalja a belső gondokkal való szembenézést és megoldásukra kísérletet tesz. Noha az elmúlt évtizedben magyar részről számtalan kísérletet, sőt látványos gesztust tettek (pl. 1958-ban a magyar párt- és kormányküldöttség romániai látogatása alkalmával) a román fél megnyugtatására, és biztonságérzete, irántunk való bizalma megalapozására, érzékelhető eredmény — s ez nem a magyar félen, hanem a román belpolitika imént vázolt alakulásán múlott —, mindeddig Magyarország nem tudott elérni. A magyar külpolitika nyilvánvalóan nem tud — s helyesen nem is akar — a román ügyekbe beleszólni, vagy azokat befolyásolni, mint ahogy fordítva sem vennénk szívesen, ha szomszédainktól állandóan sürgető tanácsokat kapnánk arra nézve, hogyan alakítsuk politikánkat. Nem is kellene arra törekednünk, hogy belebonyolódjunk a román megoldatlan problémák valamifajta „szanálási" kísérletébe. Nekik maguknak,

a román belső erőknek kell „kiizzadniuk"

sajátos problémáikra a sajátos megoldást. Bízzuk a románokra, hogy ők maguk döntsék el, milyen politikát kívánnak folytatni! A magyar külpolitika — *eszközök hiányában* —, nem is nagyon cselekedhet másként. A román vezetésben meglehetősen negatív kép él Magyarországról, nehézségeinket rendszeresen eltúlozzák, sikereinket elhallgatják, bármiféle „magyar megoldási módra" javaslat vagy ajánlat csak ellenkező hatást érhetne el.

K.: De azért mégis valamit tennie kellene a magyar külpolitikának! Vagy nincs külpolitikai koncepciónk, vagy stratégiánk Románia és a romániai magyarok ügyében?

F. M.:

A magyar külpolitika a '80-as évek közepétől visszatért az 1945—46-os koncepcióhoz, vagyis a magyarság „nemzetközileg cselekvőképtelen" részének, a határon túl élő magyaroknak az érdekeit is képviselni igyekszik. Van mit behoznunk ezen a téren! Azt szomszédaink sem várhatják tőlünk, hogy az ott élő magyar kisebbségek érdekeinek rovására, vagy mellőzésével szövögessük velük a barátság szálait. A magyar külpolitika — Sebestyén Pál 1946. január 1-jei megfogalmazásával élve —,

„a magyarság egyeteme számára politikai szabadságot, gazdasági jólétet és kulturális életének szabad szárnyalását" igyekszik biztosítani olyan feltételek között, amikor a határainkon kívül rekedt magyarság politikai szempontból üldözésektől és elnyomásoktól mentesen, emberi jogaik tiszteletben tartása mellett, félelem nélküli életet élhet.

(Ezek az Atlanti Charta szavai) A magyar külpolitika megpróbálta a kétoldalú megegyezés lehetőségeit kimeríteni. Miután az utóbbi hónapokban — rajtunk kívül álló okok miatt — a magyar—román kérdések megoldásában előrehaladás alig történt, a párizsi békeszerződések és az Egyesült Nemzetek Alapokmánya szellemében

joggal fordultunk a genfi ENSZ Emberi Jogok Bizottságához,

ahol a romániai helyzet feltárására főmegbízott küldését határozták el. A magyar diplomáciának több mint négy évtizede ez az első — s tegyük hozzá sikeres — fellépése, amely jól mutatja, hogy itt összeurópai és általános emberi jogi problémáról van szó. Az egész világ magyarsága megmozdult az ügyben. A magyar közvélemény nemzeti érdekeink, a magyar kisebbségek határozott és következetes védelmét várja el a magyar diplomácia irányítóitól.

M. G.

FÜLÖP MIHÁLY ROMÁNIÁRÓL ÍRT TANULMÁNYAI

- **Románia és az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet Záróokmánya ajánlásának megvalósítása (1976)**
- **A román gazdasági fejlődés ellentmondásai (1976)**
- **A román gazdaság fejlődésének két évtizede 1956—1976 (Egyetemi doktori disszertáció 1977)**
- **Magyarország és Románia gazdasági színvonalának összehasonlítása (1977)**
- **Gazdaságpolitika és gazdasági mechanizmus Romániában (1978)**
- **Románia külpolitikája az 1970-es években (1979)**
- **Románia külpolitikája 1953—1979 (1980)**
- **Románia és a sokoldalú balkáni együttműködés (1980)**
- **A romániai magyar nemzetiség helyzete az 1970-es években (1981)**
- **A román krízis (1982) Közgazdasági Információs Csoport**
- **A román külgazdasági nyitás és autark fejlesztés ellentmondásai (1983)**
- **Románia és az Egyesült Államok (1983)**
- **A szovjet—román sajtópolémia. D. Popescu: Ökör és tenyér c. három kötetes könyvéről (1983)**
- **Válságjelenségek a román politikában (1980—1984) (1984)**
- **Románia és a Nemzetközi Valutaalap készenléti (Stand by) hitele (1984)**
- **Románia és a legnagyobb kedvezmény elvének (amerikai kongresszusi) meghosszabbítása (1983)**
- **A román külpolitika alakulásának lehetséges változatai (1985)**
- **A román külpolitika aktuális kérdései, a magyar—román viszony (1985)**
- **Románia politika-története 1944—1985 (1987)**
- **Román pártirányítás alakulása 1944—1987 (1987)**
- **Románia — a szélsőséges eset MTA, Világgazdasági Kutató Intézet Tanulmánykötetének külpolitikai fejezete.**
- **Románia politika-története, 1944—1988 (1989) bővített kiadás társszerzővel).**

A főnix feltámad poraiból...?

Az egyetemi Fidesz-csoport április 13-ai összejövetelén ideiglenes tisztségviselőket választott. Koordinátorok: *Világi Balázs, Váradi Balázs, Rátfai Attila.* Kollégiumi összekötők: *Bartók István* (Makarenko 308), *Both Vilmos* (Ráday 217), *Varga Mihály* (Kinizsi L. 604), *Szigeti Szabolcs* (Tarkarét 226).

A választásokon kívül *szó esett még egy gazdasági program kidolgozásának lehetőségéről*, egyetempolitikai és országos jelentőségű kérdésekről is (országos választásokon való részvétel stb.). A találkozó *vendége volt Hegedüs István* egyetemünk egykori hallgatója, *a Fidesz választmányának tagja.* A következő összejövetelre két hét múlva kerül sor, ennek pontos helyéről és idejéről plakátok tájékoztatnak.

Pályázati felhívás!

A Világbank által finanszírozott Agráripari Korszerűsítési Program Oktatási Alprogramjának célja a magyar élelmiszeripari és faipari vállalatok felső szintű vezetőinek és marketing szakembereinek intenzív továbbképzése, amely vállalataik számára lehetővé teszi a piacgazdasági feltételekhez való jobb igazodást, a piacorientált stratégiai szemlélet megerősítését és ezzel a vállalatok versenyképességének emelését.

Az oktatási alprogram értelmében mintegy húsz fő oktatókutató, illetve marketing szakember negyven munkanap időtartamban Írországban (Dublinban) továbbképzésben részesül 1989. szeptember—október hónapokban.

A résztvevők feladata az, hogy visszatérésük után, 1991-ben meghatározandó óraszámban továbbképző tanfolyami előadásokat, konzultációkat és tréningeket tartsanak. Az oktatáshoz sikeres teljesítményre vágyó, a kétéves kötelezettségvállalás után a hazai agrárgazdaságban nemzetközi színvonalú konzultánsi tevékenységre is képessé váló, egyetemi-főiskolai végzettségű, az oktatásban vagy a vállalati gyakorlatban lehetőleg jártas jelentkezőket várunk. Érdeklődésüket kérjük a következő címre beküldeni:

Agrártudományi Egyetem
(Gödöllő) Vezető- és Továbbképző Intézet
1442 Budapest, Ida utca 2.
Telefon: 211-620/55.

Mivel a pályázatok beküldési határideje: április 30., kérjük, hogy minél előtt lépjenek kapcsolatba az érdeklődők az intézet piacgazdaságtani tanszékével.

A LEGJOBBAKAT KERESSÜK, A MAXIMUMOT NYÚJTJUK!

Ritka álláslehetőség! A Dynasoft magyar—NSZK vegyes kft. munkatársakat keres érdekes, sok külföldi utazással és magas fizetéssel járó szakértői, szaktanácsadói munkakörbe. Hat hónap kiképzést biztosítunk Bécsben, teljes ellátással, melynek során az SAP szoftverház által kifejlesztett és forgalmazott világszínvonalú vállalatirányítási, szervezési, management támogatási, ügyviteli programrendszereket kell alaposan megismerni és egy részterület szakértőjévé válni. A kiképzés után 2 évig kell utazó konzultánsként elsősorban Kanadában, az USA-ban, Ausztráliában és Nyugat-Európában dolgozni nagy világcégeknél, az SAP AG svájci állampolgárságú alkalmazottaival azonos anyagi és munkafeltételek között.

Várjuk a fiatal, dinamikus, angolul jól beszélő, nőtlen közgazdasági, pénzügyi, ügyviteli vagy termelésszervezői gyakorlattal rendelkező, felsőfokú végzettségű érdeklődőket, AIESEC-, IAESTE-gyakorlat vagy más korábbi külföldi munka előnyös. Jelentkezni angol nyelvű részletes szakmai önéletrajzzal és egy arcképpel lehet. Dynasoft Kft. Bp. Előpatak u. 58. 1118. Tel.: 660-895.

Tanulás, kutatás, írás egyetemi szinten

Hallgatóink figyelmébe!

Megjelent az 1. évfolyamosok részére készült, de felsőévesek és esti-, kiegészítő szakos hallgatók által is használható kutatásmódszertani segédanyag: *Tanulás, kutatás, írás egyetemi szinten* címmel.

A segédanyag első részében az írott forrásokon alapuló ismeretek elemzésének, további felhasználásának folyamatát és módszereit, valamint *az önállóan elkészített írásmű tartalmi és formai követelményeit* ismerteti meg olvasóival.

A második részben bemutatja *az alapvető információforrásokat* (a magyarországi könyvtárak és levéltári anyagok gyűjtőhelyeit) *és ezek elérésének módjait* (a könyvtári, levéltári katalógusrendszert, a folyóiratok nyilvántartását, a különböző könyvtári nyilvántartásokat).

A harmadik részben *egyetemünk könyvtári állományáról és szolgáltatásairól* tájékoztatjuk olvasóinkat.

A kötet *megvásárolható* a főépületben található *könyvesboltban*, ára: 23 Ft.

A szerkesztő

FIDESZ-nap '89

Április 22-én a Kamaraerdei Ifjúsági Parkban FIDESZ-napot rendeznek. Részletes programja a következő: 10 órától focibajnokság, Pétanque-bemutató (francia golyós játék), tenisz, asztalitenisz (ütőt, labdát hozatok); 11 óra Waszlavik „Petőfi" Velorex és Szabadcsapata; 13 óra a FIDESZ színházi csoportjának pamfletje; 14 óra vitafórum a választás-ról a (FIDESZ, a Kisgazdapárt, az MDF, az MSZMP, a Münnich Ferenc Társaság, a Néppárt, az SZDSZ és a Szociáldemokrata Párt részvételével); 16.30 Orchestra Luna + egy meglepetés!; 13 órától Hobo Blues Band; 20 órától Ökrös táncház. Pinceszínház: Vérszipoly (teremben).

Egész nap folyamatosan: tombola, egérderby, Hyde park, Szamizdat-vásár és egyéb könyvek árusítása, filmvetítés (BBS, Fekete Doboz), kiállítás a FIDESZ történetéről, büfé (sör, meleg étel). Belépőjegy: 50 forint.

Miért nincs Afrika-lobby Európában?

Egyetemünkön május 2-án és 3-án előadás-sorozat lesz Afrika és Európa kapcsolatáról. A programot filmvetítés és fotókiállítás színesíti. Figyeljétek a plakátokat!

Mindenkit szeretettel várunk:

AIESEC

KÖZGAZDÁSZ

A Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem lapja
Felelős szerkesztő: HALAY EDIT
Szerkesztőség: Budapest IX., Dimitrov tér 8. 1093 Telefon: 174-548
Kiadja a Hírlapkiadó Vállalat, Budapest VIII., Blaha Lujza tér 3
Felelős kiadó: VÁGNER FERENC vezérigazgató
83—4318. Szikra Lapnyomda, Budapest
Felelős vezető: CSÖNDES ZOLTÁN vezérigazgató

KDC-program

A Közgazdász DiákCentrum következő műsora április 21-én pénteken 19.30—02.00-ig: közgazdasági egyetemi napok (KEN). Koncert: *Hevesi nővérek* (Hevesi Tamás és Imre dili-bulija) + meglepetés; mozifilmek: *Tuti dolog* (am. vígjáték), *Nászéjszaka kísértetekkel* (am. krimi-vígjáték), meghívott vendégek: *a rektorjelöltek*. Állandó programok: Nonstop diszkó: (dj: Szeles Tibor), Teaház, Salátabár + sok-sok meglepetés vár minden kedves vendégünkre.

Műsorelőzetes: április 28-án pénteken: Koncert: Színészzenekar; mozifilm: *Ördögűző* (am. horror), *Amerikai gyilkosságok* (am. dok. film).

Elsősök, figyelem!

A Széchenyi István Szakkollégium május 6-án kirándulást szervez, amelyre a felvételizni szándékozókat és rajtuk kívül is minden érdeklődőt szeretettel vár. A kirándulás helyét, a találkozó idejét, majd kiplakátozzuk!

Ormos Mária '56-ról

Az egyetemi pártszervezet nyílt pártnapot rendez április 28-án. Az összejövetel előadója Ormos Mária, a Központi Bizottság tagja, aki a történelmi albizottság által kibocsátott tanulmányról tart vitaindító előadást. A pártnapra minden érdeklődőt szeretettel várnak.

HUMORZSÁK

Az írógép esete a gondolattal

Magyar népmese I.

Ez elment forradalmat csinálni, ez megleste, ez feljelentette, ez az ötletet átvette, s ez az icike-picike lett a pártfőtitkár.

Magyar népmese II.

Az üveghegyen túl van az üvegvisszaváltó.

Hihetetlen hírek

A Magyar Vöröskereszt 3 tonna Népszabadságot küldött a New York-i hajléktalanoknak. Mint a hajléktalanok egyik képviselője elmondta, a hideg téli napokon nagyon jól jön majd a magyar pártvezetők, de főleg Grósz Károly meleg mosolya.

Egy francia gátfutó megdöntötte a világcsúcsot eddig tartó szintén francia gátfutónőt.

A TASZSZ szovjet hírügynökség cáfolja azt a UP-hírt, miszerint az AIDS-vírusban illegális pártsejtek lennének.

A nemzetközi katasztrófaversenyeket a szocialista országok bojkottálták. Ily módon a legesélyesebbek maradtak távol a versenytől.

A parlament tavaszi ülésszakán az egyik képviselő javasolta, hogy Rákosi Mátyásról nevezzenek el egy zsákutcát. Hosszú vita után sem született döntés, bár a Csernobil sugárút és a Szibéria körút sarkán lévő zsákutca a mai napig névtelen.

Alkotói válságban vagyok — szólt a lajhár.

SZDSZ

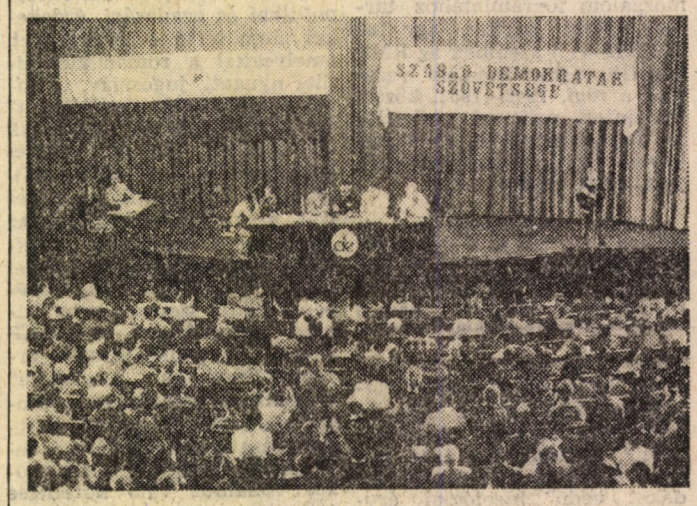

Április 16-án tartotta a Szabaddemokraták Szövetsége első kongresszusának második fordulóját a Corvin moziban

Rózsa Gábor felvétele

TDK SZEKCIÓBEOSZTÁS

Az idei egyetemi TDK-konferencia nyitóelőadása április 24-én, hétfőn, 11.30-kor lesz az I. előadóban, melyet *Kemenes Ernő*, az Országos Tervhivatal államtitkára tart „A kormányzat gazdasági tevékenysége és a válságmenedzselés" címmel (az időpont előző számunkban tévesen szerepel).

A konferencia részletes időbeosztása:

ápr. 24., (hétfő): Idegenforgalom I. 9.00 VP. 221.; Szociológia I. 14.00. Rajk kiállítóterme.

ápr. 25., (kedd): Pedagógia 9.00 E. 318.; Szociológia II. 10.00 E. 332.; Pénzügy 12.30. E. 318.; Politológia 14.00. VP. 129.

ápr. 26., (szerda): Idegenforgalom II. 9.00. E. 330.; Kvantitatív elemzések 9.30. K. 265.; Filozófia 10.00. E. 318.; Agrárgazdaság I. 13.00. E. 119. 1; Vállalatgazdaság 13.00. E. 330.

ápr. 27., (csütörtök): Ipargazdaság 10.00. E. 318.; Gazdaságpolitika 10.00. K. 265.; Agrárgazdaság II. 13.00. E. 301.; Környezetgazdaság 13.30. K. 163.; Világgazdaság 14.00. K. 366.

ápr. 28., (péntek): Külgazdaság 9.30. E. 318.; Statisztika 13.00. K. 283.

máj. 2., (kedd): Díjkiosztó ünnepség 14.00. E. 236.

A programokra mindenkit szeretettel vár a

TDK-tanács

Közlemény

Csatlakozz a NEM mozgalomhoz

A ma embere egyre kevésbé képes saját egészségének védelmére. Az ipari létesítmények levegőszennyezése napjainkban ijesztő méreteket öltött. A nagyvárosok fuldokolnak a szmogtól. S akinek a tüdeje még ezt is kibírta, dohányzik. Ma valamennyi magyar állampolgár, a csecsemőktől az aggastyánokig dohányzik, vagy aktívan, saját cigarettájának füstjét szívja, vagy passzív dohányosként, ők mindenki más cigarettája füstjét nyelik.

Mi, jövendő és gyakorló közgazdászok fogjunk össze, amikor a Nikotinellenes Mozgalmat (NEM) megszervezzük, Tudjuk, hogy a dohányzás milyen hatalmas anyagi áldozatokat követel az országtól, egyébként is szűkös erőforrásaink pazarlását látjuk, közvetlenül a dohányzás miatt szükséges jelentős egészségügyi többletkiadások formájában, közvetetten a dohányzás okozta romló egészségi állapot, csökkenő munkaképesség formájában.

Mozgalmunk célja kettős.

Először:

a nemdohányzók érdekeinek védelme, a rájuk kényszerített passzív dohányzás csökkentése, mozgalmunk puszta létével annak a tudatnak az erősítése, hogy minden nemdohányzónak joga van a dohányfüstmentes levegőre.

Másodszor:

mivel a dohányzás elleni propaganda legjobb, leghatékonyabb eszközének a személyes példamutatást tartjuk, fontos célunk, hogy csökkenjen a dohányzások száma az egyetemi hallgatók körében, hiszen szinte mindegyikük valamilyen szintű vezető lesz, magatartása, szokásai akarva-akaratlanul példaként szolgálnak majd munkatársai, beosztottai számára.

Várjuk az egyetem minden olyan hallgatójának oktatójának, dolgozójának csatlakozását mozgalmunkhoz, akik egyetértenek fent leírt célkitűzéseinkkel, s tenni is akarnak megvalósításukért. Bővebb információval az alapítók szolgálnak az MKKE KISZ-bizottságán személyesen, ill. a 176-692 telefonon.

Buget Eszter II. áruforgalom
Hajdara Zsolt III. áruforgalom
Makfalvi Árpád III. pénzügy
Garai Zsoltán I. évf.
Horváth Gyula Statisztika tsz.
Marsi András II. nemzetközi

Irodalmi melléklet

Vigyáznom kéne
vigyáznom kéne
a gondolkodás
a rendszer migrénje.

Pályázati felhívás demonstrátori megbízásra az 1989—90. tanévre

ÁLTALÁNOS FELTÉTELEK:

1. Demonstrátori megbízást az adott tanévben harmadik — kivételesen második, — illetőleg magasabb évfolyamos hallgató kaphat, akinek magatartása, közösségi munkája példás, tanulmányi eredménye legalább 400 és a választott szakterületén kiváló eredményt ért el.

2. A megbízás nyilvános pályázat útján nyerhető el.

3. A pályázatot az illetékes tanszékre kell benyújtani június 15-ig. Kellékei: önéletrajz, amelyben ki kell térni a pályázó társadalmi munkájára, tudományos, illetve oktatási elképzeléseire, megjelölve azokat a témákat, amelyekkel elsősorban kíván foglalkozni.

4. A demonstrátort a tanszékvezető javaslatára a hallgatói tagozat egyetértésével a dékán bízza meg.

5. A megbízás — szeptember 1-jétől — egy tanulmányi félévre, legfeljebb 10 hónapra adható; a megbízás megismételhető.

6. A demonstrátori munka díja első megbízáskor egységesen 1900 forint, a továbbiakban egyéni elbírálás alapján maximum 1700 forint.

7. Ha a demonstrátor a tanulmányi, demonstrátori kötelezettségeit nem látja el, elhanyagolja, az egyetemi hallgatóhoz méltatlan magatartást tanúsít, megbízása visszavonható.

Pályázati lehetőségek — feltételek:

ÁLTALÁNOS KAR:

Politikai gazdaságtan tanszék:
Feladat: szemináriumvezetés; közreműködés a tanszéki kutatómunkában; hallgatói vélemények közvetítése a tananyagírók felé.

Gazdaságtörténet tanszék:
feladat: közreműködés a tanszéki kutatómunkálatokban; konzultáció és szemináriumvezetés.

Filozófia tanszék:
feladat: közreműködés a tanszéki oktatómunkában (szemináriumvezetés); részvétel a tanszéki kutatómunkában.

Népgazdaságtervezési Intézet:
feladat: közreműködés az intézeti kutatómunkában (elsősorban számítástechnikai, adatgyűjtési és elemzési feladatok ellátása).

Matematikai és Számítástudományi Intézet:
feladat: gyakorlatvezetés, konzultáció, géptermi felügyelet; bekapcsolódás az intézet kutatási munkájába (számítástechnikai, adatgyűjtési, elemzési feladatok).

Pénzügy tanszék:
(elsősorban pénzügyi szakról, angol, német nyelvtudással) feladat: közreműködés a tanszéki könyvtári munkában, irodalomfeldolgozás megtakarítási és befektetési politika témakörben; statisztikai, számítástechnikai feladatok ellátása.

Szociológia tanszék:
feladat: közreműködés a tanszék szociálpolitikai oktató-kutató munkájában.

Világgazdaságtan tanszék:
(két nyelv — „kis" nyelvek előnyben — megfelelő ismerete) feladat: közreműködés a szocialista integráció és a szocialista országokkal kapcsolatos kutatásban; szemináriumvezetés.

Pedagógia tanszék:
feladat: az egyetemi pedagógiai-pszichológiai képzés hatékonyságának vizsgálata, közreműködés e gyakorlatok szervezésében, lebonyolításában; közreműködés a tanszéki kutatómunkában és az oktatás tapasztalatainak elemzésében.

IPAR KAR:

Ipargazdaságtan tanszék:
feladat: részvétel a tanszék oktatómunkájában (szemináriumvezetés, konzultáció), oktatási segédanyagok készítése, közreműködés az Ipargazdaságtan c. tárgy tananyagfejlesztési munkálataiban; közreműködés a tanszék kutatási feladataiban.

Vezetési és szervezési tanszék:
(elsősorban III. évf. ipar szakos hallgatók részére orosz és angol, vagy német nyelvtudással) feladat: közreműködés az alaptárgy szemináriumainak és az alternatív blokkok gyakorlatainak előkészítésében, vezetésében; közreműködés tanulmányi verseny előkészítésében; szakirodalomfeldolgozása, egyes kutatási témák kidolgozása.

Közlekedés-gazdaságtan tanszék:
feladat: közlekedési-szállítási szakos hallgatók tanulmányi, kutatási munkájának segítése; közreműködés üzemtan és közlekedésgazdaságtan c. tárgyhoz kapcsolódó kutatási, tananyagfejlesztési munkálatokban.

Agrárgazdaságtan tanszék:
feladat: közreműködés a tanszék oktatási-kutatási feladatainak ellátásában, kutatási dokumentációk összeállításával; kutatási témák: pl. technikák-technológiák hatékonysági határai a mezőgazdasági termékek termelésében, a szervezetek és a gazdasági mechanizmus fejlesztése az agráripari szférában, pályázni lehet szabadon választott témával is.

Vállalatgazdaságtan tanszék:
feladat: részvétel a vállalatgazdaságtan c. tárgy anyagának tankönyvvé formálásában; közreműködés a „Mikrogazdasági kutatások" c. programhoz kapcsolódó kutatási munkálatokban; kutatásszervezési tevékenység.

Munkagazdaságtani és oktatásgazdaságtani tanszék:
(elsősorban iparszakos hallgatók részére egy idegen nyelv ismeretével) feladat: közreműködés a tanszék oktatási és kutatási feladataiban, munkagazdaságtan és oktatásgazdaságtan elméleti és empirikus kutatási feladatok végzése, illetve e témakörben oktatási feladatok ellátása.

Statisztika tanszék:
feladat: részvétel a statisztikai tárgyak gyakorlatainak vezetésében, konzultációk tartásában; közreműködés az oktatási segédanyagok összeállításában és a tanszéki kutatómunkában.

Számviteli tanszék:
feladat: részvétel a tanszék oktatási (gyakorlatvezetési) feladataiban és a kutatómunkában.

Technológiai és áruismereti tanszék:
(tanár „C" szakos hallgatók részére) feladat: a tanári „C" szak elsőéves hallgatóinak korrepetálása, vegyi számítási gyakorlatok konzultációk tartása; egyes áruismereti módszerek beállítása; oktatási segédeszközök készítéséhez statisztikai táblázatok összeállítása, irodalom feldolgozása; bekapcsolódás a tanszék minőségszabályozással, szervestechnológiák környezeti hatásával kapcsolatos kutatómunkájába.

KERESKEDELMI KAR:

Külkereskedelem gazdaságtana tanszék:
(elsősorban külgazdasági szakos hallgatók részére) feladat: részvétel a tanszék oktatói (szeminárium vezetési) feladataiban, oktatási segédanyagok készítésében és a kutatómunkában (makroökonómiai, illetve vállalati szinten).

Belkereskedelem gazdaságtana tanszék:
(elsősorban német vagy angol és orosz nyelvtudással rendelkező áruforgalmi és külgazdasági szakos hallgatók részére) feladat: részvétel az áruforgalom gazdaságtana, illetve az idegenforgalom blokk és a marketingkommunikáció témaköréhez kapcsolódó szakirodalom feldolgozásában, fordításában; a „Magyarország image" c. kutatómunkában; esetenkénti részvétel a tanti témakörök oktatási feladataiban.

Nemzetközi kapcsolatok tanszék:
(elsősorban két idegen nyelvet legalább középfokon tudó, nemzetközi szakos hallgatók részére) feladat: a nemzetközi politikai elméleti szakfolyóiratok szemlézése, recenziók készítése; közreműködés oktatási segédanyagok összeállításában.

Piackutató és piacszervezési tanszék:
feladat: részvétel a tanszék oktatási munkájában, oktatási segédanyagok készítése; szakirodalom és statisztikai adatok feldolgozása; közreműködés a tanszék elméleti és alkalmazott kutatómunkában, piacanalízisek készítésében és marketingprogramok kidolgozásában.

Gazdaságföldrajz- és regionális gazdaságtan tanszék:
feladat: részvétel a terület és településfejlesztés, illetve a környezetvédelem közgazdasági és regionális témakörének kutatásában, a témakörhöz kapcsolódó anyaggyűjtés, szakirodalom feldolgozásában, a tananyag korszerűsítésében.

A Nyelvi Intézet tanszékei:
feladat: a hallgatók korrepetálása az adott nyelvből; szakmai anyagok gyűjtése a szigorlati kérdésekhez; közreműködés a kulturális rendezvények előkészítésében és lebonyolításában; részvétel a tanszéki kutatómunkában.

Egyéni érdeklődés alapján lehetőség van arra, hogy az egyetem valamely itt pályázatot nem kiíró tanszékére, intézményébe is jelentkezzenek. A meghívás elnyeréséhez ez esetben is a fentiek a mérvadók.